100 ROMÂNIA
12/190
Decembrie 2018
Anul XV

Cafeneaua literară

suplimen ARTE POETICE

Jean COHEN - Structura limbajului poetic

Salonul Național de Artă Contemporană – Centenar 2018

București, noiembrie-decembrie

Începând cu data de 7 noiembrie, Uniunea Artiştilor Plastici din România a organizat în Bucureşti, cu sprijinul financiar al Ministerului Culturii şi Identităţii Naţionale, Salonul Naţional de Artă Contemporană (SNAC) – Centenar 2018.

Salonul marchează aniversarea României Mari, prin prezenţa unui număr important de artişti vizuali din toate genurile artistice, creatori de patrimoniu spiritual şi păstrători ai identităţii naţionale.

La Salonul Naţional de Artă Contemporană, ce s-a desfăşurat începând cu 7 noiembrie la Muzeul Naţional de Artă al României, au participat şi trei artişti din Piteşti: Ion Pantilie, Augustin Lucici şi Marius Cristea.

Requiem pentru poetul Marius Dumitrescu

A murit, prea tânăr, din cauza unei operaţii la inimă, poetul şi eseistul Marius Dumitrescu (1959-2018), din Ştefăneşti - Argeş. Marius a publicat câteva volume de versuri, un jurnal şi mai multe eseuri. A fost găzduit de o serie de publicaţii, îndeosebi de *Tribuna* şi *Cafeneaua literară*. În anul 2015 el a obţinut Premiul *Cafeneaua literară* pentru Poezie.

Ne despărţim de tot mai mulţi colegi... Redacţia *Cafeneaua literară* şi prietenii săi regretă moartea neaşteptată a poetului. **(V.D.)**

Nouă zile de teatru

La „Davila”, în Piteşti. Vreo douăsprezece spectacole pentru cei mari. Cam tot atâtea pentru copii, fie la sediu, fie-n alte localităţi binevenit. Întreg efortul ăsta, sub siglă cunoscută pe plai argeşean: Festivalul Internaţional de Teatru de Studio şi de Forme Noi. Anul acesta, la a douăzeci şi doua ediţie. Mai substanţială numeric şi c-un plus valoric, incontestabil.

O afirm finc-am văzut şi eu vreo nouă reprezentaţii. Având posibilitatea unor comparaţii şi evaluări. „Naţionalul” bucureştean a fost, fireşte, cap de listă. Pe bună dreptate premiat. „Orchestra Titanic”, Hristo Boicev. Felix Alexa, Andrada Chiriac. Claudiu Bleonţ, Mihai Constantin, Mihai Călin, Tania Popa, Richard Bovnoczki. Echipă fără cusur, spun în trei cuvinte cert suficiente. Apoi, Teatrul „Satiricus I. L. Caragiale”, din Chişinău. C-un „Hamlet” în registru contemporan. Montat de Sandu Grecu. La rându-i, „Jean Bart”, de la Tulcea, a venit c-o dramă irlandeză de azi: „Regina frumuseţii din Leenane”, a lu` Martin McDonaugh. Un tânăr, Vlad Cristache, semnând mizanscena. Pe când, la Botoşani, a făcut-o Erwin Şimşensohn, cândva secretar de stat la „Cultură”. Lucrând cu patru actori de la „Mihai Eminescu” o comedie a Yasminei Reza, celebră franţuzoaică. În timp ce gălăţenii de la „Fani Tardini” au prezentat cu aplomb „Monstrul nisipurilor”. Scos la lumină de Szekely Csaba de la Târgu Mureş. Iar sucevenii de la „Matei Vişniec”, un musical parodic, intitulat... „Pisici”.

„Marin Sorescu”, din Bănie”, veni, temerar, cu ceva britanic la zi. Mult prea şocant pentru urechile noastre mai... româneşti. Încă neobişnuite cu ce auziră de se-nfiorară. Localnicii având şi ei, harnic, două noutăţi ale stagiunii curente: „Experimentul P.” şi „Romanţioşii”.

Nu uit, nu am cum, acele „one woman show”. Datorate Marcelei Motoc, Claudiei Manta şi Elenei Rusu. Actriţe nemaivăzute de mine până acum. În conlucrare cu Lia Bugnar, Vlad Stănescu şi Magda Catone...

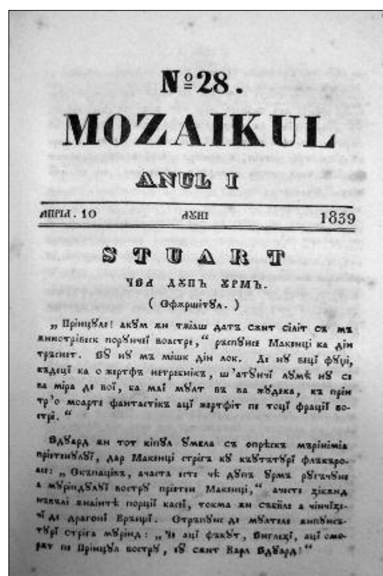
Aş mai menţiona din program o lansare de carte, un colocviu şi-o masă rotundă, la temă. Iară pe pereţii gazdei, în rame, afişe de-altădată. Unele, stârnindu-mi amintiri, nostalgie, reflecţii şi întrebări. Că-n lăcaşul aista cu muze păşit-am întâiaşi dată şi pentru prima oară amu aproape şase decenii. Ades, chiar la festivalu` succint consemnat în aceste rânduri îndeosebi pentru cine nu reuşi a-i trece pragul în Brumaru` vecin...

Printre optzecişti...

...şi nu numai se-nvârte Nicu Oprea în cartea sa de-acu`. Fie ei poeţi, prozatori ş-alte soiuri conexe. Adunând în volum texte d-ale sale despre atâtea condeie participante la cultura autohtonă. Vartic, Papahagi, Prelipceanu, Chifu, Cordun, Vulturescu, Pantea, Dorian, Drăghici ori Doman, de exemplu. Alăturând şi „Şcoala de la Târgovişte” în lucrare, cu rost: Simionescu, Petrescu, Olăreanu, George şi Ţopa...

Utilitatea materialului strâns între coperte de profesoru` Oprea fu pusă-n valoare, luna trecută, la Biblioteca Judeţeană „Dinicu Golescu” Argeş de directorul acesteia, Mihai Sachelarie, şi de colegu` de catedră, Mircea Bârsilă. Ieşind înc-o dată în evidenţă experienţa celor doi universitari piteşteni filologi. Atât Mircea, cât şi Nicu activând de mulţi ani în acest nobil domeniu. Întâlnirea din „templul viselor” menţionat având rostu` de-a lansa tomu` cu pricina, da` şi de-a reaminti, binevenit, varii nume din literatura română prezentă. Precum şi momente inedite legate de purtătorii acestora, ce-au stârnit, neîndoios, curiozitatea. Fără intenţia unei publicităţi premeditate, îl socot folositor celor care mai au pofta lecturii şi interes formativ/ informativ în materie. O fi internetul atracţia vremii, da` nici tipăritura pe hârtie nu şi-a pierdut din farmec. Mă contrazice cineva?

Adrian SIMEANU

№28.

MOZAIKUL

ANUL I

1839

STUART

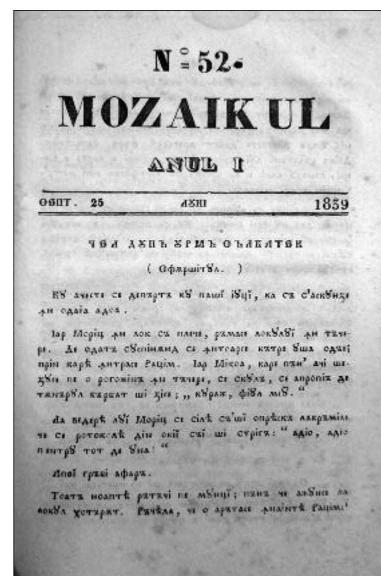

№34.

MOZAIKUL

ANUL I

1839

№52.

MOZAIKUL

ANUL I

1839

Sărbătorirea *Mozaikului*, primul periodic de cultură din Oltenia

„Presa Culturală, Avanpostul Națiunii. *Mozaikul/ Mozaicul* - Identități și convergențe" a fost colocviul desfășurat în perioada 12-13 noiembrie a.c. la Biblioteca Județeană „Alexandru și Aristia Aman" Dolj, din Craiova.

Evenimentul a avut drept scop sărbătorirea a 180 de ani de la editarea primului periodic de cultură din Craiova, *Mozaikul*. Numărul 1 al revistei *Mozaikul* apărea la Craiova în 3 octombrie 1838, din inițiativa și pe banii lui Constantin Lecca, profesor de caligrafie și desen la Școala Centrală din Bănie. Evenimentul care a avut loc la Craiova a punctat și sărbătorit, deopotrivă, împlinirea a aproape două decenii de la înființarea noii serii a *Mozaicului*, la 29 decembrie 1999, de către profesorul Nicolae Marinescu și criticul C.M. Popa.

În sala „Academician Dinu C. Giurescu" a Bibliotecii Județene, unde au avut loc comunicările colocviului, am putut vedea și admira prima serie a *Mozaikului*. Revista, format A5, avea 16 pagini și era scrisă în alfabetul chirilic.

Din prima serie a revistei au apărut 52 de numere, de la 3 octombrie 1838, la 25 septembrie 1839. Toate numerele revistei sunt azi legate într-un singur volum.

Pentru ideile sale militante şi formatoare, în spiritul valorilor europene, propagate prin revista *Mozaikul*, Constantin Lecca a fost determinat să plece din Craiova, fiind acuzat de Eforia Şcoalelor că „ar fi luat parte la cauza revoluţiei, întrebuinţând propaganda”, ne informează Nicolae Marinescu în numărul recent al noii serii a *Mozaicului*. Era în vremea când oamenii de cultură trebuiau să suporte consecinţele ideilor democrate pe care le aveau, într-un mod ceva mai dur decât astăzi.

Nicolae Marinescu, directorul noii serii *Mozaicul*, a avut excelenta idee a translării textului revistei *Mozaikul*, scrisă iniţial în alfabet chirilic. Aşa se face că astăzi putem citi vechiul şi totodată primul *Mozaik* în litere latine, în volumul *Nicolae Marinescu, Aurelia Florescu, Mozaikul (1838-1839). Primul periodic de cultură din Oltenia, un proiect european*, postfaţă de Constantin M. Popa, Editura Aius, Craiova, 2005, 572 p.

La colocviul organizat de revista *Mozaicul* la Biblioteca Judeţeană au participat, în trei runde de comunicări, verbale sau scrise, scriitori şi oameni de cultură precum George Vulturescu (Satu Mare), Marius Chelaru (Iaşi), Ion Bogdan Lefter (Bucureşti), pr. Ioan Ioanicescu (Craiova), subsemnatul (Piteşti), Dan Anghelescu (Bucureşti), Mihaela Albu (Craiova), Iolanda Mănescu (Craiova), Maria Tronea (Craiova), Camelia Zăbavă (Craiova), Iulian Bitoleanu (Roşiorii de Vede).

Au recitat din creaţia proprie Virgil Diaconu, Dan Drăgoi, Silviu Gongonea, Maria Dinu, Mihaela Albu şi Dan Angelescu. Evenimentul a fost coordonat de Nicolae Marinescu, Petrişor Militaru şi Xenia Negrea.

Prin valoarea înaltă a comunicărilor, Colocviul de la Craiova a fost, fără nicio îndoială, o reuşită. El a fost totodată un colocviu al prieteniei şi cunoaşterii de noi scriitori, în special craioveni, pe care eu unul nu îi ştiam decât din presă. Scriitorii de aici poartă un respect deosebit pentru personalităţile trecute ale Craiovei, care au făcut lucruri importante - şcoli, străzi, spitale - pentru oraşul lor, care au lăsat statului român câteva clădiri monumentale, adevărate palate (clădirea Primăriei, a Consiliului Judeţean, Muzeul de Artă, între altele), şi au plătit, în vremurile de după 1800, şcolarizarea câtorva sute de elevi. Parcă lumea de ieri, mai precis burghezia de ieri, era ceva mai responsabilă decât cea de astăzi...

Ne-am mai bucurat, la Craiova, de vizitarea „Bibliotecii Exilului Românesc din Paris - Basarab Nicolescu”, din incinta Bibliotecii Judeţene, de vizitarea Parcului Romanescu, a Muzeului de Artă, unde ne-am întâlnit cu câteva sculpturi ale lui Brâncuşi, şi a Bisericii icoanei făcătoare de minuni, la care m-am închinat întru iertarea greşelilor şi a criticilor mele aduse unor scriitori bucureşteni care nu mai slujesc literatura.

Virgil DIACONU

Cînd iei cunoștință de o ofensă adusă credinței

■ Învață în raporturi de succesiune cu tine însuți, visează în raporturi de simultaneitate cu tine însuți.

■ Înaintînd în vîrstă, uimirea ta sporește în fața lucrurilor simple, în timp ce lucrurile complexe te melancolizează.

■ „Suferința psihică e nelimitată, e însăși veșnicia" (Catherine Mansfield).

■ Relația dintre poet și actor. În vreme ce poetul exprimă interiorizarea maximă, actorul e cel mai extravertit dintre slujitorii artei, manifestîndu-se prin incastrarea în materia acesteia a propriei sale realități fizice. Dar introvertirea celui dintîi, implicînd detașarea de lume, se poate asocia cu dorința unui factor compensator. Poetul ar putea fi atras uneori de ipostaza actorului precum de un *alter ego* paradoxal, cel care-i lipsește. Aspirînd să posede prezența dezinvoltă, elanul, locvacitatea triumfătoare a omului scenei. E cu putință ca și actorul să se vrea poet (atîția din categoria sa scriu versuri, cu toate că, în marea majoritate a cazurilor, modeste). Însuflețirea pe care Hamlet o are în fața trupei de actori nu e relevantă? Gustînd spectacolul sub unghi estetic, s-ar putea zice că prințul danez e atras și de ipostaza unei transmutații în natura actoricească a propriei ființe. Totul e, firește, o himeră. Mai aproape de actorii în carne și oase, întrucît nu se situează într-un unghi estetic, ci într-unul „realist", aidoma omului de rînd, Polonius se arată grijuliu față de sănătatea lor ce-ar putea fi primejduită de efortul scenic. Pe de-o parte, un exces de idealism, pe de alta, o asociere în numele existențialului.

■ Cel mai îndepărtat punct de centrul Pămîntului e vîrful muntelui Chimborazo (6.267 m.), din Ecuador.

■ „Omul trebuie să fie mereu beat. Dar cu ce? Cu vin, cu poezie sau cu virtute, la alegere. Dar beat să fie!" (Baudelaire).

■ X o eboșă de vanitate, Y un basorelief de vanitate, Z un monument de vanitate.

■ Moment negru. Amintiri devenind scheletice, aidoma unor ramuri golașe, acum, în iarnă.

■ „Rupert Sheldrake relatează cum o anume Christine Hardy, grav rănită la un picior în timpul unei călătorii în India, a fost nevoită să se întindă pe jos. O durere insuportabilă îi răvășea trupul. În momentul acela a apărut pisicuța, venită de nicăieri. Mai întîi i s-a așezat pe ceafă. Imediat, durerea i s-a diminuat și corpul i s-a destins. Apoi s-a mutat pe tibia rănită, puțin mai jos de tendonul smuls, și durerea i s-a oprit. Piciorul părea că devenise insensibil. «Am tras concluzia, a povestit călătoarea, că pisicuța era perfect conștientă de rană, că acționa în mod deliberat și inteligent la împrejurarea dramatică prin care treceam»" (**Formula AS**, 2017).

■ E suficient pentru a te entuziasma gîndul că vei avea un singur cititor foarte receptiv. Prea mulți cititori pot duce la inflație, adică la un fenomen de prost gust.

■ Scrisul poate deveni o pasiune irepresibilă, riscantă asemenea unui joc de noroc.

■ „Dacă nu ar fi existat socialiștii, am fi avut socialism în lumea întreagă" (G. B. Shaw).

■ Pe ce lume trăim... Martie 2017. În Somalia, doar în ultimele două zile au murit de foame o sută de copii. În același timp, cineva, undeva, își cumpăra o cutie de păstrat trabucuri care a costat peste 400.000 de dolari. Plus alte două cutii similare, fiecare costînd peste 100.000 de dolari.

■ „Sunt de părere ca artistul să apeleze numai la amintirile involuntare ca materie primă a operelor sale. Ele singure au o pecete de autenticitate, întîi pentru că sunt involuntare, formîndu-se de la sine, atrase de asemănarea unor clipe identice. Apoi, ele nu istorisesc lucrurile într-un dozaj al memoriei și al uitării. Și, în sfîrșit, fiindcă ne fac să simțim, în condiții diferite, aceeași senzație, o eliberează de orice contingență, oferindu-ne esența extratemporală" (Proust).

■ De la Carol Mălinescu, o informație senzațională. Nu mai puțin de 94% din ADN-ul porcului se regăsește în ADN-ul uman. În consecință, aceste nefericite necuvîntătoare ar fi cele mai apropiate de spența noastră, îndată după urangutani.

■ Mai toate datele psihice sunt, în cazul său, în contrast cu ale mele. Deși se silește și izbutește (nu fără, totuși, unele clipe de răbufnire a fondului real) a se afla cu mine în raporturi de amabilitate, de atenție uneori chiar cu totul remarcabilă (e o cenzură a unei inteligențe ambițioase pe care incontestabil o posedă), nu poate a nu mă respinge. Îmi poartă, în conștiința sa inavuabilă, un dispreț sincer, „sănătos", de „om simplu". Un dispreț atît de „normal", izvorînd din ființa sa robustă, încît dobîndește o anume seninătate. Străin, s-ar părea, de intenții ostile, ajunge a înfățișa o bunăvoință ancilară, foarte probabil cu fond ancestral.

■ „Poezia, un fragment perfect constituit al unui edificiu inexistent" (Valéry).

■ Prezentă peste tot pe continentul nostru, verbina, numită și „iarba sacră", a fost prețuită încă din Antichitate pentru calitățile sale terapeutice. Romanii își ornau templele cu ea și o utilizau împotriva migrenelor. Mai era denumită și „iarba lui Venus", deoarece i se atribuiau proprietăți afrodisiace. E folosită și în prezent în medicina mai multor popoare, pentru tratamentul febrei și al infecțiilor.

■ A. E.: „Mi-au trecut azi prin cap cîteva similitudini cinetice. Pasul rapid, alergarea, un romantism al mersului, pasul lent, un clasicism, mersul pe sîrmă, acrobațiile, un suprarealism".

■ Amintiri ce se filtrează pentru a ajunge la propria lor esență, astfel încît să putem vorbi la un moment dat de amintiri ale amintirilor.

■ „Omul superior nu e decît un copil pe care viața l-a înșelat" (Jules Renard).

■ Cineva s-a arătat stupefiat de faptul că Tolstoi luneca în brațele credinței unui mujic, în dezolanta simplitate cu duhul a acestuia. Dar nu ne îndemna Sf. Augustin pur și simplu să credem pentru a putea înțelege (*credo ut intelligam*)? Faptul că autorul **Învierii** a cutezat a pune ipostaza rațiunii

cultivate în urma aspirației elementare spre divin nu ilustrează tocmai rațiunea unei noi „înțelegeri”, mai profunde? A unei „înțelegeri” care se nutrește inclusiv din sacrificiul, ininteligibil pentru rațiunea secularizată, a limitei spirituale pe care o conține aceasta? Pentru creștin, nu e o cădere, ci o ascensiune prin iluminare. Credința pentru Tolstoi: un simțămînt compatibil cu „înțelegerea” sacrală a lumii.

■ „Dumnezeu este puterea verbului a fi” (Lev Șestov).

■ „Dacă Dumnezeu nu există, greșelile noastre sunt de neispășit” (Simone de Beauvoir).

■ Cea mai mare generozitate a scriitorului, simțămîntul că scrie, într-o consubstanțialitate indiscernabilă, pentru sine și pentru Celălalt.

■ „Sincronicitatea nu este cu nimic mai surprinzătoare sau mai misterioasă decît discontinuitățile din fizica cuantică. Credința adînc înrădăcinată în forța suverană a cauzalității e singura care creează impasuri mentale și ne face să credem că un eveniment care există sau poate avea loc fără o cauză anume e de neconceput” (Jung).

■ „Domnul Gross (Mare), bunăoară, suferă de mania grandorii, iar dl. Klein (Mic) suferă de un complex de inferioritate. Surorile Altmann (*alt – bătrîn, Mann* – bărbat) se căsătoresc cu bărbați cu douăzeci de ani mai în vîrstă. Dl. Feist (Gras) este ministrul Alimentației, dl. Rosstäuscher (Negustor de cai) este avocat, dl. Kalberer (Făt) este obstetrician, dl. Freud (Bucurie) propovăduiește principiul plăcerii, dl. Adler (Vultur), voința de putere, dl. Jung (Tînăr), ideea renașterii ș.a.m.d. E vorba de «constrîngerea numelui», cum susține Wilhelm Stekel, sau de «coincidențe semnificative»?” (Jung).

■ A te confesa înseamnă a deveni vulnerabil. A te confesa în calitate de scriitor înseamnă a fi dublu vulnerabil, din perspectivă umană și din perspectivă estetică.

■ Avînd în conștiință mai multă vreme o primejdie iminentă, odată sosită, aceasta poate avea un efect mai puțin grav decît una intempestivă. Psihicul încearcă s-o amortizeze, consumînd-o fictiv, cu anticipație. A. E.: „Și cu agonia crezi că se petrece la fel?” M-am gîndit și la agonie. Dar nu știu dacă n-am fost prea optimist prin aserțiunea de adineauri.

■ 22 martie 2017. La tv., o știre despre un preot din Turnu Severin care vrea să se facă polițist. A. E.: „Aș fi preferat o știre despre un polițist care vrea să se facă preot”.

■ Prin mersul său, un om face ocolul pămîntului în decursul vieții sale de aproximativ două ori.

■ „Iubirea e deopotrivă bogăția unui eu care se depășește vrînd să se depășească și sărăcia unui eu care nu-și ajunge sieși, nevrînd altceva decît să-și ajungă sieși” (Monseniorul Ghika).

■ Rostul culturii e și cel de-a dilua unele din esențele sale, pentru ca astfel ele să devină accesibile unui mai cuprinzător cerc public.

■ Teroarea originalității. „Vedetele își pun diamante pe dinți. Dentista celebrităților dezvăluie că Katy Perry, Pink și Rihanna au spart mii de dolari ca să-și împodobească dantura cu pietre prețioase. Nu mai face față comenzilor! Doctorița Anjali Rajpal, din Beverly Hills, spune că starurile stau la coadă ca să le pună diamante pe dinți. Moda danturii împodobite cu pietre prețioase a luat mare amploare” (**Click**, 2017).

■ Prețuirea pe care ți-o arată un confrate cu care ai doar puține contacte personale ori nu le ai deloc nu e oare un soi de amiciție? O relație care poate prezenta criteriile, sensibilitatea, așteptările unei prietenii ca atare? Așa încît rezervele neașteptate, distanțele, observațiile care nu-ți apar suficient motivate, imprevizibil manifestate de o asemenea conștiință care ți se năzărea că are în raport cu tine o undă calorică, rănesc. Dor. Intervine, deasupra oricăror considerente de ordinul intelectului, o reacție afectivă. Astfel, lucrurile se simplifică. Tind către matca legăturilor umane care e afectul.

■ Trăiește-ți clipa, iată un consiliu cu un fond deznădăjduit, un reflex al imposibilității de a-ți trăi altceva decît clipa.

■ „Trebuie să fii un om viu și un artist postum” (Jean Cocteau).

■ A. E.: „Dacă n-ai parte de iubire, mulțumește-te măcar cu admirația. Iar dacă n-ai parte de admirație, mulțumește-te cu notorietatea. Iar dacă n-ai notorietate, măcar cu simplul act al prezenței. Oare nu contează și figurația într-un spectacol?”.

■ „Ori de cîte ori aud un discurs politic sau îi citez pe cei care ne conduc, mă cutremur la gîndul că de ani de zile nu aud nimic în care să vibreze un sunet omenesc. Veșnic aceleași cuvinte spunînd aceleași minciuni. Și faptul că oamenii le acceptă, că mînia poporului n-a sfărîmat încă fantoșele, îmi dovedește că oamenii nu acordă nici o importanță conducerii lor și că se joacă, da, se joacă într-adevăr cu o întreagă parte din viața lor și din interesele așa-zis vitale” (Camus).

■ Între ipostaza celui ce-a scris și ipostaza celui ce nădăjduiește a scrie, o distanță cum între două ființe distincte, uneori amabile, alteori suspicioase, cu dispoziții concurențiale. A. E.: „Chiar dacă e vorba de aceeași persoană?”. Mai ales.

■ Cînd iei cunoștință de-o ofensă adusă credinței, ai o zvîcnire care-ți șterge brusc orice ezitare proprie în privința acesteia. Oricît de pecabil te-ai simți, cutezi a te solidariza cu Domnul.

■ „Viciul inerent capitalismului este distribuția inegală a bogăției. Viciul inerent socialismului constă în distribuția egală a sărăciei” (Winston Churchill).

■ Un gen de neoexpresionism agresiv în spectacolul teatral actual, cuprinzînd și creațiile clasicizate, de la Shakespeare la Cehov. Țipete, o continuă agitație, un surplus de elan care-și iese din țîțîni acoperă totul, dizolvă liniile consacrate într-un inform dezolant. Teroarea „originalității” necondiționate e lacomă, nemulțumindu-se doar cu producția textelor dramatice adecvate ei, consumînd tot ce-i iese în cale. O erupție a unei energii disproporționate care-i prefațează epuizarea? Intrarea într-un viitor stihial fără rest? Am ascultat și o cunoscută romanță, capitulînd, sărmana de ea, în caricatura rock-ului...

■ „Îndoieli profunde, înțelepciune profundă, îndoieli mărunte, puțină înțelepciune” (proverb chinez).

■ Albinele nu au urechi, dar un excelent simț al mirosului prin chemoreceptori în antene.

■ Ebrietat de propriul discurs conceptual, realmente strălucitor. Consecințe: nu consumă alcool, scrie o poezie foarte oarecare.

■ Limitele adorm pentru ca noi să putem visa. Somnul lor, condiția *sine qua non* a visului nostru.

■ „În artă nu trebuie să pleci de la lucruri complicate. La lucrurile complicate trebuie să ajungi. Nu trebuie să pornești de la legenda simbolică a lui Ulysse, pentru a uimi, ci să pornești de la omul umil și comun, și treptat-treptat, să-i dai sensul lui Ulysse” (Cesare Pavese).

■ Credința totală, absorbantă a scriptorului în propriul său scris, aflată în paralelism cu starea mistică. Plonjarea în absolut. Nu declara oare Mallarmé că dacă nu te socotești genial, nu ai ce căuta în poezie?

Gheorghe GRIGURCU

Între două lumi

Sub sigla editurii *Mirador*, păstorită de Ioan Matiuţ, a apărut recent un nou volum semnat de **Lazăr Magu**, adunând un buchet de „monologuri liturgice”. Înainte de a stărui asupra proaspetei plachete (Lazăr Magu, *Monologuri Liturgice*, Editura *Mirador*, Arad, 2018), s-ar cuveni, credem, să reamintim că, în urmă cu zece ani, Constanţa Buzea semnala încurajator, în paginile *României literare*, acest nume, descoperind „multă plăcere și pricepere în facerea versurilor”. Între timp, poetul, luându-şi misia în serios, a publicat febril, confirmând diagnosticul.

Sonetist încercat, productiv, cultivând statornic o formulă de succes, doritor să-şi cumpere „un creion şi-un nume”, Lazăr Magu livra ritmic plachete cu poezii numerotate cândva (ascunzând, bănuim, un anume tâlc), sub genericul *Poezie pentru vreme târzie*... Observam că un *vis tomnatic* bântuia prin acele volume, examinând – sub pecetea nostalgiei – caruselul anotimpurilor. Fie că invocă „o fată cu gleznele de rouă” (vestind renaşterea), fie că deplânge ghilotina toamnei (care poate fi o perdea de fum, o „lacrimă celestă” sau un „carnagiu de petale”), poetul e apăsat de spectrul senectuţii. Încât, prefaţând *Cascade de nisip* (2010), Lucia Cuciureanu nota că manuscrisul „nu mai putea aştepta în sertare”. Însemnările sale cronicăreşti, corecte (e drept, aşezate sub un titlu sumbru, *Pregătiri pentru ultima călătorie*), evidenţiau tocmai pecetea elegiacă. Şi volumul pomenit, şi cele care i-au urmat (*Cartea cu cinci anotimpuri,* în 2011, respectiv *Sertarul cu trandafiri,* în anul următor) au o compoziţie hibridă. Un ciudat amestec, tematic vorbind, prezidează alcătuirea lor. Lumea poetului are „gust de toamne” bântuite de vânturi reci, „bătrâneţea a aprins felinarul” (v. *Crivina*) şi, peste toate, se înstăpâneşte „simfonia ruginii”. „E rece în lume”, constată întristat, încercând a privi dincolo de zarea vieţii, părelnic împăcat şi izbăvit. Totuşi, penetrând vulnerabilul „zid de amintiri”, se insinuează gheara anxioasă ori marile „incendii” (erotice), recapitulate, de regulă, în compania unui scenariu apocaliptic: ninge „groaznic” sau, dimpotrivă, ni se oferă ninsori „de gală”, cu fulgi „cheflii”. Dar hoinărind prin „cerul copilăriei”, Lazăr Magu vorbeşte despre o Istorie potrivnică: străbunii „încolţesc” sub tălpi, plâng „sub graniţe furate”, contemplând o hartă răvăşită. Aflăm câte ceva, tot sub cupola amintirilor sângerânde, despre soarta emigranţilor şi „colectivizarea” cailor, de pildă. Tonul bacovian e, însă, predominant. În *Aproape plecat*, invocând sicriul - leagăn şi cimitirul (o lume - dormitor), puzderia de „morţi suavi” şi pădurea crucilor de plumb, constata că „de-atâta toamnă, morţii-au obosit” (v. *Bat vânturile toamnei*). Poetul, aflat în „gura humii”, conchide: „Cineva plânge în cer / iar noi, aici pe pământ / îi ştergem lacrimile” (v. *Batiste*). Şi, fără ezitare, se deconspiră: *zeţarul,* ca poet bizar, „cititor în stele şi în zaţuri”, este, de fapt, „un mic Bacovia în plumb”. Din fericire, intervine (dacă e să detectăm reflexe şi ecouri livreşti) o corecţie sorescіană, un pigment ironic, precum în *Carantină, Gura pământului, Premoniţie, Supravieţuire* etc.

Placheta consacrată celor cinci anotimpuri „recunoştea” că iubirea e o „ancoră târzie” şi că sângele rămâne un „veşnic torţionar”. Sub acest titlu desluşim nu atât trufia tinereţii, cât trăinicia unui sentiment, trupul iubitei fiind „o carte cu poeme”. Viaţa şi moartea sunt surori vitrege, iar toamna, chemată obsesiv, se defineşte drept o prefaţă lirică a „vocii albe”, cea care, inevitabil, va sosi. *Sertarul cu trandafiri* (2012) confirma această visătorie cu apetit paradoxal, trasă în formulări oximoronice, dezvăluind un fantast, depănând, în imensele biblioteci populate cu „scribi de fum”, istorii vechi şi lecturi proaspete, de amprentă păunesciană (uneori). Mesajul e, însă, deceptiv, o undă melancolică scaldă textele ingenios ritmate şi rimate: „Degeaba mai măsori singurătatea, / Când apa ei adâncă e ca moartea.” (v. *Degeaba*).

Sub ochiul veghetor, „de zâmbet şi lumină”, poetul se simte, totuşi, un expulzat (din leagăn), rătăcind sub un „cer de oţel”, urcând „un deal de cuie”. Şi recunoscând franc: „Se face frig în timpul meu prezent” (v. *Penitenţe*). Ştiind prea bine că „moartea e o toamnă ciudată” (v. *Tabloul*), condamnat, aşadar, definitiv, fără putinţa recursului: „De mână c-un înger urc drumul şi dealul” (v. *Ziua de miercuri*). Suflarea iernii se simte pustiitor într-o lume prăbuşită în sine. Mai mult, „se lasă iarna-n lume”, suntem avertizaţi. Sau: „iarna lumii stă să înceapă”, într-un decor cu „lumină îmbătrânită” şi codri arşi, cu „o lună mâloasă” şi „un cer de pământ”. Corăbii putrede dintr-o fostă eră poartă spre noi ecoul tăcerii; „sicrie de apă” şi un timp cadaveric anunţă, implacabil, că s-a făcut întuneric în suflet (v. *Ziua întoarcerii din timp*). Deşi biserica (turla) „susţine cerul”, deşi „Pruncul e-nfăşat în veşnicie”, *oamenii* păcătoşi ne împresoară: „Ecoul suntem numai al unui veşnic plânset; / suntem durerea sacră a unei răni cereşti... / În carnea noastră încă mai deapănă poveşti / îngeri de rouă, tineri, cu vorba numai scâncet.” Iar *dezvrăjirea* lumii, golirea de sacru, înfăţişează o tristă realitate: „E gol de Tine, Doamne, universul, / dar noi, de frică, predicăm reversul” (v. *Front rupt*).

Apăsat de „eterna vină”, coborând în amintire, poetul desluşeşte *semnele* prevestitoare: „Morţii-s morţi de-o veşnicie / iar cei vii sunt vii de-o viaţă. / Călărind un cal de ceaţă, / moartea cară-n târg sicrie.// Pe-o colivă de secară, / mâna ta a scris un nume.../ Plânsul tău aduce-n lume/ înc-o eră glaciară. // Viii, morţii, nenăscuţii / deopotrivă sângerează; / între leagăn şi amiază, / se albeşte osul

frunţii. // De cum calcă-n dreptul porţii, / viaţa poartă semnul morţii.” (v. *Semn*).

Crescând sub semnul obsesiv al thanaticului, cotropind lumea, cu ecouri stins-bacoviene, poezia lui Lazăr Magu se deschidea, salvator, credincioşiei, purtând un mesaj care vine din vechime, „întipărit” în memoria ancestrală, cum recunoştea însuşi poetul: „Eu vin din veacul cel trecut... / Sunt glasul unui înger mut” (v. *Glasul îngerului mut*). Respingând muţenia, vocea acestui poet sfielnic, retras, fără vizibilitate, ţinându-se departe de viermuiala literatorilor, ar merita, negreşit, o altă preţuire. Iar volumul din urmă insistă asupra acestui filon. Iată o probă (convingătoare): „Ce multe răni în rana Ta deschisă / mai sângerează și-astăzi în lumină! / Iar trupul Tău e ca o carte scrisă / cu răni, cu suferință și cu tină. // Sunt răni cumplite – răni de necredință, / de îndoială, răni de neacceptare, / când n-am crezut că vorba Ta e știință, / ci doar suflarea vântului pe mare. // Aceste răni – răni antemergătoare / inciziilor reci cu gust de cuie, / sunt veșnice și fără alinare, / și tot mai sus pe trupul Tău se suie, // Mă-nchin supus acestor răni preasfinte / și văd cum îngeri vin să le alinte.” (v. *Rănile celelalte*). Fie că invocă *Nașterea* („zi de mare-ndurare”) sau ne cheamă la Cină (v. *Chemarea la Cină*), fie că deapănă *Amintiri din Eden* („Plătim pentru trecuta vină / încarcerați azi în lumină”), Lazăr Magu, dorindu-se „rezemat de poezie” (precum în *Salvarea* prin *lectură*), amestecă „lumile”, salvând un volum denivelat prin incizii dilematice. Așa cum se întâmplă chiar în *Dilemă*, din care decupăm versurile de final: „ – Doamne, pe toți i-ai alungat / din Eden. Nu înțeleg / cum poți trăi atât de singur!”

În totul, „între pereții celor două lumi” (v. *Calamitate*), poetul depune alternativ mărturie, știind – în chip testementar – că „în noi, păcatul trepte dăltuiește”; dar *rugăciunea Ta* (v. *Grădina Ghetsimani*) îl izbăvește, visându-se „în zarea de psalmi și rugăciuni”. Chiar dacă în lumea de azi, golită de sacru, cerul, uneori, „se face noroi” (v. *Salubrizare*), luminându-se salvator sub bagheta *dirijorului celest*. O antologie croită sever (binemeritată) ar lăsa deoparte balastul, stânjenitor, desigur, subminând mesajul grav al discursului liric.

Adrian Dinu RACHIERU

Câte ceva despre Eros și despre redarea lui poetică

„Valorile vitale au, de regulă, un conţinut dual: atât biologic, cât şi spiritual. Dragostea, de exemplu, este o valoare cu multiple faţete. Ca valoare vitală, nu se reduce la atracţia sexuală, ci presupune şi afinitate spirituală. Ea asigură un echilibru complex, nu numai biologic, ci şi psihologic. În plus, prezintă şi valenţe morale, cum ar fi grija şi preţuirea pentru persoana iubită, sau deschidere şi spre alte valori, cum ar fi sentimentul frumosului sau chiar o anumită trăire a sacrului.” (autocitare din Ioan N. Roşca, *Valorile şi condiţia umană*, Editura FRM, 2014)

De aceea, deși redarea Erosului prin intermediul poeziei vizează, esențialmente, învelișul frumos al acestuia, ca frumos fizic și sufletesc, trimite, totuși, și la alte valori, inclusiv la alte valori vitale (cum ar fi valoarea procreării etc.), sau la valori ale agreabilului, dar îndeosebi la cele morale (prin preamărirea persoanei iubite) și cele religioase (prin transformarea iubirii într-un act absolut). Aceleași conexiuni se pot realiza și în sens invers. Valoarea religioasă a relației de iubire dintre Dumnezeu și oamenii individuali sau comunitățile umane poate sugera și valoarea Erosului, cu multiplele sale valențe, de la cele spirituale la cele biologice.

Spre deosebire de Evul Mediu, în care se afirma suprematismul valorii religioase, în perioada modernă, prin cele trei *Critici* ale lui Immanuel Kant, s-a impus adevărul despre autonomia și ireductibilitatea valorilor. Corelând valorile cu nevoile fundamentale ale omului (instinctul de procreare, de adevăr, de a pătrunde misterul Universului prin metafizică și religie, de frumos, de a repartiza bunurile procurate de la natură prin morală și justiție), un istoric și filosof român al istoriei, A. D. Xenopol, afirma în a sa *Théorie de l’histoire*, din 1908, că „toate aceste instincte fundamentale ale ființei noastre nu derivă unele din altele”, ci „sunt plasate, prin forța care ne-a creat, drept elemente constitutive primordiale ale existenței noastre”. (A. D. Xenopol, „Teoria istoriei”, București, Editura Fundației Culturale Române, 1997, p. 333).

În consecință, consider, ca și tine (**n.r.** - Virgil Diaconu), că un text poetic nu poate fi interpretat ca unul religios decât în mod reducționist, anulându-i-se specificul său artistic. La fel, susțin că specificitatea unui text rezultă nu din interpretările anterioare și tradiționale care i s-au dat, ci din conținutul de ansamblu al textului respectiv și din prevalența motivelor imagistice și semantice de un anumit tip. Lucrarea *De rerum natura* a lui Lucrețiu este una de filosofie, iar nu de poezie, așa cum opera *Faust* a lui Goethe este poematică și nu aparține filosofiei sau teologiei.

Ioan N. ROȘCA

Când macii ne spun secretele lor...

...se naşte poezia. Iar poezia este pentru Evelyne Maria Croitoru o respiraţie. Cuvântul o inspiră, iar ea expiră imagini lirice, imagini care, prin cumul, îi organizează imaginarul poetic, acolo unde se simte nu numai unicul proprietar, ci atinsă de aripa armoniei cosmice. Din acest sentiment de armonie decurge organizarea lumii de imagini conform unei libertăţi reconfortante pentru spirit, comprehensive pentru eul care interoghează acel *l'inconnu*...

Atunci, în acel punct, **Evelyne Maria Croitoru** devine poetă, având capacitatea de a trece dincolo de coaja cuvintelor, pentru a le sorbi esenţele. Atunci tăcerea este la fel de semnificantă ca înseşi cuvintele. Incomunicarea îi completează comunicarea, comunicarea clarifică incomunicarea, deşi tăcerile sunt, de multe ori, mai relevante decât orice cuvânt... Poetul devine instrumentul prin care se exprimă poezia...

Redundantă, cu valoarea unui laitmotiv, imaginea macilor din volumul **Secretele macilor**, reeditat de Evelyne Maria Croitoru Evelyne Maria Croitoru, *Secretele macilor*, Editura Eikon, Bucureşti, 2017), nu-i însângerează poezia. Livresc, aceste imagini recheamă în memoria afectiv-intelectuală celebra imagine a câmpului cu maci a lui Claude Monet (*Maci la Argenteuil*), imagine a frumuseţii, a armoniei universale, în acorduri de verde şi roşu.

La Evelyne Maria Croitoru, macii sunt imateriali, au ingenuitate şi puritate, în ciuda culorii sângerii. Oamenii, apariţii efemere în eternitatea naturii, „stropi" ai clipei, tulbură cu tălpile lor desculţe „pleoapele macilor", fiinţa lor inefabilă. Urmele lăsate nu ating, însă, nici frumuseţea, nici perenitatea naturii în care macii par atinşi de o eternitate misterioasă, căci clipa transcende efemerul: „Tălpile noastre/ Strop în/ Secretele macilor".

În notaţii scurte, lapidare, poeta surprinde palpitul existenţei. În frumuseţea şi fragilitatea macilor, ca Macedonski în rondelurile rozelor, ea descoperă fragilitatea lumii şi propria fragilitate. Aceste imagini sunt, în picturalitatea lor, indirect, tablouri descriptive ale eului profund. *Dulcele ocean al macilor*, *lanul cu maci* apar ca simboluri ale lumii în care eul se scufundă, căci lumea aceasta nu este altceva decât iubire, acea iubire prin care totul se transformă şi transcende, prin care totul capătă aură.

Iubirea este o temă dominantă, căreia Evelyne Maria Croitoru îi conferă înţelesuri tulburătoare. Este iubirea spre care aspiră pentru a se împlini în sensul apartenenţei la durată, pentru a afla răgazul de fericire terestră. Este, apoi, iubirea ca dor, tristeţe a armoniei pierdute, nostalgie a refacerii fiinţei originare, ca-n mitul androginului: „Dorul de tine/ E ultimul gând/ Din geana somnului./ El ţese mătasea/ Ce mă-nfăşoară/ În răsăritul/ Ce-mi eşti". E şi iubirea-absenţă: „Linie albă/ Pe plajele matinale/ E absenţa ta...". E şi iubirea romanticilor, oximoronică, voluptate şi durere: „Şi totuşi,/ De ce mă dori/ în somn-nesomn,// De ce-mi înmiresmezi aripile,/ Dogorindu-mă întruna?".

Este şi iubirea-tăcere din *tăcerile noastre*, iubirea care creează *dizarmonia* absenţei: „Din tăcerile noastre/ Nepriceperea voastră/ Îşi taie cărarea/ Şi urcă!/ Maculând/ Lumina...", *destrămarea*: „Pe-a mea tristeţe/ Te-ai cocoţat/ Şi-acum, din jilţ/ Furat/ Îmi dai obida!", *pedeapsa*: „Dar nu uita:/ Istoria nu iartă!/ Şi va veni o zi/ a răstignirii,// Când vei plăti/ Cu vârf această/ Hartă a răului,/ Tăcerii şi ruşinii!" Tiptil, aproape pe nesimţite, poeta trece din spaţiul strâmt al eului în spaţiul public al manifestării civice. Iubirea, ca valoare universală şi multisemnificantă, poate avea şi astfel de conotaţii.

În raport cu propria devenire, Evelyne Maria Croitoru îşi contemplă trecerea, trecând printr-un *purgatoriu dantesc*, răsfrângând în imagini poetice simbolismul anotimpurilor. „Prea devreme/ Ai venit/ Toamna mea!// Trist privilegiu/ Să fii privit în faţă/ De frunzele galbene/ Ale vieţii tale!", spune poeta, definindu-şi *purgatoriul dantesc*, spaţiul de trecere, aşadar, spre paradisul visat, la care nu se ajunge decât prin experienţa şi povara iubirii. Atinsă de magia cuvintelor, poeta îşi declară entuziast victoria – *Vorbesc*!: „Vorbesc de un curent/ Al sângelui meu/ Cum ar vorbi/ Maestrul/ De un curent literar!// De-acest arcuş – inima –/ Ce-a strâns/ Secundele tale-n/ Vioara trupului meu.// Vorbesc, Maestre,/ De febră!// De febra magică/ A iubirii!" Vorbele nu înăbuşă tăcerile. Ele sunt peste tot – în ram, în piatră, în „tăinuit povârniş".

Febra iubirii, în înţelesurile ei complexe, o orientează în spaţiu, spre acel „colţ anume", „unde ne-am putea întâlni!" Nu este doar o dimensiune metafizică a iubirii în poezia lui Evelyne Maria Croitoru, este şi iubirea terestră, înţeleasă ca armonie între un El şi o Ea, cuplu care poate reface astfel fiinţa originară androginică: „E un colţ anume,/ Unde linia orizontului/ întâlneşte pâlcul acela/ de mesteceni blânzi.// Acolo te aştept,/ Deşi ştiu că nu poţi veni/ Pentru că tu/ Eşti în mine/ În mesteceni..." Viaţa este însă mai puternică şi, odată cu ea, la fel de puternic, Cuvântul: „Călăreţii vieţii/ Mă cer", chiar şi de dincolo de tăceri, căci poeta vede lumea prin „ochi de înger", ochii ingenui ai poeziei.

Cu iubirile, apar zborul, trecerile şi regăsirile, aşteptările, visurile şi visele, motive permanente înscrise în „ruleta vieţii", aceea care pune destinul fiecăruia în ecuaţia întâmplării şi a necesităţii. Prizonier al clipei şi al duratei, omului îi rămâne, totuşi, zborul, „zborul tot mai sus" pe/în imensitatea „cerului senin", de unde este posibilă dezmărginirea.

Este în poezia lui Evelyne Maria Croitoru un dor de infinit, de ieşire din limitele terestre şi de armonizare în ideal, încât impresia ultimă este a unei poezii solare marcate de credinţa aproape mistică în ideal şi în valorile lui dintotdeauna – bine, frumos, adevăr.

Ana DOBRE
27 septembrie 2018

Pe ce lume trăim?!*

Se presupune că estetica și critica literară au deja la dispoziție criterii care să le permită slujitorilor ei să evalueze, să judece, să clasifice. E obligatoriu să lucrăm cu această presupoziție, de vreme ce, în absența ei, rațiunea de a fi a celor două discipline dispare. Critica literară oferă verdicte calitative, în vreme ce estetica operează în baza unor categorii estetice, cu accent pe ideea de frumos, în sens larg, artistic. Simplu spus, ambele ne trag de mânecă pe noi, pe *consumatorii* obișnuiți, atrăgându-ne atenția asupra unei cărți care merită citite, a unor tablouri care merită admirate, a unor piese de teatru care merită văzute ș.a.m.d. Mai mult, ambele își extrag autoritatea din aceeași presupoziție enunțată anterior. Prezumăm, la un critic literar, la un critic de artă, în general, existența unui set de instrumente pe care el este îndreptățit să le folosească în mod profesionist (știe *cum* să le folosească). Firește, domeniile în sine sunt ceva mai laxe decât altele care, în esență, au același rol. A scrie despre cărți nu este același lucru cu a lansa un nou medicament pe piață. Cu toate acestea, într-o cronică de teatru sau de carte regăsim aceeași schemă de funcționare precum cea folosită pentru promovarea unui produs, oricare ar fi el: *cartea X este bună pentru că..., Y este un scriitor important pentru că...*

Frumos ar fi, în continuare, să pot face o listă a celor mai importante criterii de judecată, atunci când vine vorba despre cărți. E complicat, însă nu imposibil. În primul rând, există cele trei paliere de analiză: *scriitura* (cât de bine e scris un text, stilistic, gramatical, care e doza lui de inovație, cât de bine se joacă autorul lui cu timpurile verbale, cu adverbele etc.), *povestea* (cât de puternice sunt personajele, cât de originală e narațiunea, cum anume este creată tensiunea etc.) și *contextul* (adaugă textul plus-valoare, raportat la timpul în care este scris sau în care circulă? Te poate face să te gândești la lucruri la care nu te-ai gândit înainte? Îți poate oferi grile de înțelegere a realității tale imediate?). Atunci când, pe toate cele trei paliere, un text reușește să performeze, ne aflăm în prezența unei cărți bune.

În al doilea rând, pentru a putea opera cu aceste instrumente, e nevoie ca acela care le folosește să aibă obligatoriu anumite calități. El trebuie să fie un bun cunoscător al limbii în care e scrisă cartea pe care o analizează. Al limbii vii, nu al celei academice, cu miros de naftalină. Nu e suficient să fii un grămătic riguros... Grămăticul riguros e preocupat de identificarea greșelilor de scriere și vorbire. Trăiește animat de extazul identificării erorii; se legitimează astfel. E preocupat până la obsesie de *cum se scrie corect* și *cum se vorbește corect*, neputând însă sesiza tendințele limbii, spre ce se îndreaptă ea... Pentru grămăticul riguros, nu există nimic altceva decât gramatica normativă. El îi corectează frecvent pe cei din jur și e terifiat de ideea că o greșeală, în anumite contexte și repetată cu o anume frecvență, poate fi un mijloc de îmbogățire stilistică a limbii.

Apoi, pentru a putea aprecia o poveste, e nevoie de o vastă experiență de cititor. Nu vorbesc aici despre experiența cititului din plăcere; nu cred că un critic literar bun este acela care citește în exclusivitate cărți *mari*. Ca să ajungi la analiza unei structuri narative, a unei povești, e nevoie, în egală măsură, de experiența lecturii cărților minore sau a cărților de succes, chiar dacă, în mod evident, ele sunt proaste. De la Paulo Coelho, Stephenie Meyer, Candace Bushnell, Karl Ove Knausgård sau, la noi, Irina Binder se poate învăța cum poți avea succes scriind despre nimic. E o lecție importantă despre cum se raportează cititorul la un anume tip de poveste, cum ajunge să-l excite nimicul doar pentru că simte că se regăsește în el. Este indicatorul irefutabil al unui tip de sensibilitate contemporană. Or, pentru cel care vorbește la modul profesionist despre cărți, ține de fișa postului să cunoască tiparele narative la care cititorul contemporan lui reacționează și cu care rezonează. Personal, acesta mi se pare cel mai traumatizant moment din existența unui critic literar veritabil (mă pot, desigur, înșela, de vreme ce eu nu sunt critic literar). Să-i permiți Irinei Binder și *fluturilor* ei să-ți răpească zile din viață, vorbindu-ți despre secretul fericirii și, în general, despre ce bine e să fie bine și ce rău e să fie rău, despre flori, gâze, ploaie și alte asemenea copilării, poate fi traumatizant. Mai ales când știi că ai în bibliotecă sau pe birou cărți care te-ar putea ține treaz nopțile. Cu toate acestea, mi se pare a fi un exercițiu obligatoriu.

În fine, pentru a putea decide dacă textul din fața ta e unul al timpului său ori dacă nu cumva el, deși bine scris și cu o poveste articulată, nu face altceva decât să vehiculeze un tipar mental specific altui veac, e nevoie, cred, de o curiozitate *maladivă*. Într-un fel sau altul, trebuie să găsești soluția de a fi un om al timpului tău, de a fi la curent cu cele mai noi idei care se vehiculează în societate. Dintre toate palierele de analiză enunțate mai

sus, acest al treilea mi se pare, de departe, cel mai solicitant. A fi capabil să decizi dacă un text aparţine sau nu timpului său, a fi capabil să stabileşti dacă un autor sau altul aduce un plus cât de mic fluxului de idei care se află în centrul culturii, într-o epocă dată, presupune a fi mai mereu la curent cu *ce şi cum se gândeşte*.

Aici, istoria şi istoricul îşi găsesc pe deplin utilitatea. În definitiv, a dezgropa personaje istorice şi a înţelege evenimente ale trecutului nostru reprezintă un demers care nu cred să aibă legătură cu butada „învăţând istoria, nu-i repetăm greşelile". Pare a fi vorba despre altceva... Mai degrabă, învăţând istoria, avem acces la un tipar mental, la o *forma mentis* a celor de dinaintea noastră. În felul acesta, având în faţă o evoluţie cât de cât lămuritoare a ideilor care i-au animat pe cei de dinainte, putem face exerciţiul necesar de a intui cum anume am ajuns unde suntem acum. Ideile nu se nasc în vid, ele sunt consecinţele altora şi cauze pentru cele de după. Istoria (cu accent pe istoria ideilor), deci, îl înarmează pe criticul literar cu instrumente care-l pot face să priceapă dacă textul din faţa lui aparţine sau nu timpului în care a fost scris.

El, criticul literar, se transformă acum într-un fel de dr. Who. Personajul serialului ce a debutat în 2005 călătoreşte în timp, aşa cum, pentru a hotărî dacă un text e ancorat sau nu în fluxul prezent al ideilor, un critic literar (sau critic de artă) se deplasează pe axa timpului, pendulând între tipare mentale trecute şi prezente. Ba chiar mai mult, dacă e suficient de curajos, el se poate aventura şi în viitor, încercând să facă predicţii rezonabile, în funcţie de datele pe care le are la îndemână... Ceva în genul matematicianului Hari Seldon, personaj ficţional în „Fundaţia" lui Isaac Asimov, părintele psihoistoriei. Psihoistoria este o ştiinţă care porneşte de la premisa că masele sunt previzibile, cu singura condiţie să fie suficient de mari, suficient de reprezentative. Analizând tipare de comportament, psihoistoria prezice evoluţii viitoare, pe intervale mari de timp.

Îmi aduc aminte cu destulă acurateţe sentimentul care m-a cuprins după lectura romanului lui Vladimir Beşleagă, „Zbor frânt". Pe tot parcursul lecturii, am simţit ceva deranjant. Nu ştiam ce... Relativ bine scris, cu o poveste coerentă şi, pe alocuri, tensionată, romanul lui Beşleagă avea, totuşi, pentru mine, un ton minor, pe care nu reuşeam exact să-l definesc. Era undeva în textura textului un *nu ştiu ce*, o inadecvare din ce în ce mai evidentă cu fiecare pagină parcursă. Pentru că nu izbuteam să pun degetul pe rană, am încercat să văd la ce scriitor anume, la ce text anume simţisem acelaşi lucru. La Adrian Păunescu, la Grigore Vieru, la Ion Druţă... Ce puteau avea toţi aceştia în comun?! Mi-a luat ceva timp până să ajung la concluzia (subiectivă, fireşte) că toţi erau scriitori blocaţi într-un timp care nu le aparţinea, captivi ai unor formule de expresie şi ai unor idei care nu veneau din contemporaneitatea lor. Citite fără a avea vreo informaţie legată de autorii lor, ele, textele, trimiteau către un mod de a gândi, de a articula idei, specific secolului XIX.

Nu e, aici, vorba de primele două paliere de analiză: stilistic şi narativ, lucrurile stau bine... Atâta doar că senzaţia generală e de muzică ascultată la patefon. Poate exista, fireşte, un farmec anume al patefonului, dar numai atunci când procedeul e asumat, vădit intenţionat. Trebuie să se vadă clar că atât cel care ascultă muzica, cât şi cel care-o produce sunt pe deplin conştienţi că încearcă să redea o atmosferă a altor timpuri. Convenţia trebuie, aşadar, asumată şi acceptată drept convenţie. Când însă cineva încearcă să-ţi vândă o şansonetă drept muzică revoluţionară, drept mare invenţie de ultimă oră, în momentul acela începe inadecvarea. În definitiv, poate că aici intervine cea mai importantă contribuţie pe care o poate aduce un critic de artă. El poate ridica din sprâncene şi ne poate spune: *atenţie... mai uşor cu pianul pe scări... mai uşor cu atribute precum „genial", „formidabil", „fantastic"... ne aflăm în faţa unei pastişe care crede despre ea însăşi că nu e pastişă...* Însă, pentru a putea enunţa aceste simple avertismente, e nevoie de un efort cultural anevoios, de o experienţă vastă de cititor, de un reflex al familiarizării cu ideile trecute şi prezente.

Abia aici, scriitorul şi criticul, producătorul şi cel care analizează şi judecă, se întâlnesc. Experienţa vastă de cititor, necesară ambilor, nu poate fi mimată. Ea se vede de la primele pagini scrise. Actul lecturii şi arta de a scrie nu sunt trofee cu care mergem mândri prin lume, pe care să le afişăm la loc vizibil. Nu sunt *ceva* cu care să ne lăudăm prin cafenele (literare sau nu). A citi şi, în consecinţă, a scrie, nu sunt acte agresive prin care ne legitimăm sau clamăm inteligenţa, ci procese care se desfăşoară laborios, dar ale căror efecte sunt vizibile, de netăgăduit, vorbesc de la sine şi prin ele însele.

Îmi amintesc plăcerea de nedescris cu care am citit „The Last Man in Tower" (Aravind Adiga), ca şi celelalte romane ale scriitorului („The White Tiger" şi „Between the Assassinations"). Nu ştiam, la fel cum nu ştiu nici acum, foarte multe despre biografia autorului. Cu toate acestea, când, în peste 400 de pagini, nu găseşti niciun cuvânt de prisos, nu găseşti nicio imagine care să nu fi fost gândită pentru a se integra unui puzzle complicat, e firesc să presupui că te afli în preajma unui scriitor complet şi a unui cititor avid. Cărţile de genul acesta nu se scriu sub imperiul exclusiv al unor subite şi suspecte inspiraţii, simţul acut al problemelor cu care se confruntă lumea în care trăieşti nu se poate naşte din nimic, ci din observaţie inteligentă, rafinată... Bănuiesc că acesta este sensul profund al expresiei „a şti pe ce lume trăieşti"...

Ovidiu IVANCU

* Eseul a mai fost publicat în revista *Viaţa Românească*, nr. 1-2/2018

Nicolae SILADE

aleea litoral

printr-o spărtură în zid
priveam picioarele lumii
mersul ei spre și dinspre mare

I

despre ce mai scriu poeții m-am întrebat în anno domini 2017 august 26 când românii au dat buzna pe litoral cu mic cu mare lăsând țara (care țară?) în mâinile politicienilor (care politicieni?) și m-am mai întrebat cum poți conduce o țară pustie (cum e țara lui t. s. eliot) când poporul (care popor?) e în altă parte și nu face parte din țara despre care faci vorbire

de unde vin gândurile care îmi vin am mai întrebat-o pe muza mea descreierata persona non grata dezintegrata și reinventata pentru mine reînfrumusețată acum când dresuri albe peste trupuri negre dresuri negre peste trupuri albe se transformă în dresúri ale privirii da am privit și eu această lume atât de mult am privit-o și atât de mult am iubit-o până când până când

plaja s-a umplut de babe de babi de fete tinere devenind babe (cum spune geo dumitrescu) cu trupurile atârnând de un suflet rătăcit într-o lume fără suflet cu varice cu vergeturi cu țâțe lăsate la vatră da le-am admirat îndelung goliciunea trupului sufletul gol și deșertăciunea spiritului de fapt nici nu le dorim altfel decât frumoase și proaste și bune da pentru reproducere

pentru că lumea (asta și cealaltă) trebuie să continue (în timp și în afara timpului) asta le-am spus și au aruncat după mine cu pietre și au aruncat după mine cu atât de multe pietre atât de mult că pietrele s-au transformat în nisip în nisipul pe care stau ele acum dar din pietrele lor eu mi-am zidit o cetate mi-am zidit o singurătate din care sigur voi ieși învingător

II

sunt orb mi-am zis sunt orb mi-am zis dacă nu văd ce trebuie văzut mi-am pus ochelari fază lungă fază scurtă dar n-am reușit să văd ce trebuie văzut într-o viață de om într-o viață de zeu (vedeți, terminația zeului este eu) apoi am renunțat la ochelari fază lungă fază scurtă mi-am pus ochelari de soare ochelari de lună am băut și o bere tuborg și am început să văd

am început să văd când am început să gândesc frumusețea lumii acesteia da frumusețea lumii acesteia e în schimbarea ei cu altă lume lumea care se va naște din cuvântul meu de azi eu de pildă mă regăsesc în poemul meu de ieri dar mă întreb despre ce mai scriu poeții azi când tot ce s-a scris a fost împlinit trăit veșnicit iată-l pe bărbatul cu barbă cu alură de filosof

își comandă o bere timișoreana și o bea și nu se gândește la nimic este cel mai filosof după părerea mea (silade, n. a.) pentru că a gândi se împarte în a gândi bine și a gândi rău a face bine sau a face rău faptele fiind urmarea gândurilor iar iertarea da iertarea doamnelor și domnilor a gândurilor a faptelor a cuvintelor rămâne în sarcina conștiinței în sarcina lui dumnezeu

la care nu ne prea gândim nu ne gândim deloc pentru că el se gândește totdeauna la noi ne gândește și ne face după chipul și asemănarea sa (chiar și acum) dar nu v-am spus nimic despre valuri despre țărm despre vreme nimic despre această vilă albastră imensă unde suntem cazați unde vin întruna cele mai frumoase femei și pleacă cele mai frumoase dintre ele

III

i-am zis unei femei la plecare mai rămâi o rămâi (vezi eminescu) pentru că aici e poporul aici și acum țara e în altă parte ea mi-a zis că rămâne chiar dacă pleacă trebuie să vină alții și alții și alții mi-a zis pentru ca lumea (asta și cealaltă) să continue (în timp și în afara timpului) e o geneză permanentă aici nu vezi? un exod continuu o apocalipsă fără sfârșit

dacă nu înțelegi privește marea mi-a spus privește valurile ele vin și pleacă și rămân aceleași valuri dacă nu înțelegi privește soarele nu vezi? cum arde el și nu se mistuie (vezi exodul 2) dar în lumea așa-zis reală după ce cobori din metafizic îți sar în ochi avioanele care fac reclamă în zbor de la stânga la dreapta maya nirvana amiral și de la dreapta la stânga

larima anavrin ayam la fel e și viața o privești dintr-o parte e superultramegafascinantă o privești din cealaltă e de tot rahatul nimic nu se compară însă cu zborul unui pescăruș deasupra mării dacă tot vorbim de avioane dar să revenim din metafizic unde gândul ne duce fără voia noastră și iată-i pe salvamari înșirați din zece în zece metri de-a lungul țărmului

te fluieră când mergi prea departe când intri în mare când ieși te avertizează dar nu te salvează pentru că adevăratul salvamar (am învățat la școala vieții) te învață mersul pe ape te învață înălțarea la cer și apoi există un singur salvamar pentru toate popoarele mării și ce suntem noi altceva decât un popor abia ieșit din țara de sub ape?

IV

dar ce mai scriu poeții în atelierele lor de creative writing mă întreb în timp ce aștept pe terasă să vină ospătărița cu berea să vină dj-ul să pună muzică să ne facă mai frumoasă viața și moartea mai plăcută pentru că acestea două viața și moartea vin la pachet (vezi mazilescu vezi ungaretti) odată cu plânsul copilului acoperind această hărmălaie generală această nebunie

fără sfârșit plânsul copilului amintindu-ne că cineva vine pe lume cineva pleacă cineva rămâne totuși lumea însă e la fel de frumoasă după trei patru beri la fel de urâtă în mahmureala de după lumea așa-zis reală în care totul se plătește chiar și necesitățile noastre fiziologice doi lei bărbații doi lei femeile (câtă egalitate!) în toaletele alea ecologice te gândești ce mizerii

lasă omul în urma lui ce mizerii îl așteaptă în cealaltă lume creme și uleiuri pentru trup strigă țiganca pe plajă dar tu alte uleiuri și creme ai vrea pentru suflet bineînțeles bine că nu plouă bine că nu bate vântul bine că e cald și senin zice blonda de pe șezlongul de alături pentru unii totul se rezumă la vreme îți spui (vezi dan sociu) astfel trece vremea vieții lor dar tu cauți

și tot cauți frumusețea frumusețea aceea care nu se urâțește niciodată și femeile pe care le rugai să se dezbrace se dezbracă acum fără să le rogi ce buci ce țâțe ce valuri acoperindu-le goliciunea spre a o duce în adâncuri spre a o duce în uitare și din nou în amintire unde totul se plătește totul se răscumpără spre a fi spălat reparat și repus (ca nou-nouț) în circulație

V

de ce-am venit mamă la mare se întreabă burtosul urmat de grăsana ce-o fi în capul lor mă întreb eu încercând să înțeleg mersul lumii de la mare la munte și de la munte iarăși în mare (marea din care s-a născut afrodita) dacă îmi permiteți un scurt eseu despre poezia generaționistă a anului 2017 care a abolit valorile și se reconfigurează de la o lună la alta de la o zi la alta

aș spune că ea seamănă doamnelor și domnilor cu fata aceea superbă care adună gunoaiele de pe plajă dar nu despre frumusețea ei scriu poeții anului 2017 ci despre gunoaiele pe care ea le adună sărmanii poeți (vorba lui adrian suciu) unii au distrus poezia alții au reinventat-o dar să închei întrebându-vă unde găsești o femeie frumoasă pe plajă la costinești sau în

cimitirul bunavestire iată-l pe ismail cu haremul după el și iată baldachinul sub care își ascunde cadânele cum ne mai privesc ele de după perdelele albe cum ne mai chiorâm noi la ele oare nu e mai interesant de văzut ceea ce nu se lasă vederii? have a nice day köszönöm szépen uneori inspirația seacă muza fuge cu altul și ești ca după orgasm stors supt terminat

și scrierea creativă nu te mai ajută dacă vrei să creezi ceva prin cuvinte dacă vrei să creezi prin cuvânt o lume numai a ta o nouă lume mai bine ieși la plimbare mai bine duci gunoiul la urma urmei cui îi place să fie înconjurat de gunoaie când e atâta frumusețe în jur atâta diversitate în atât de excitantele forme ale cărnii care îmbracă un suflet mereu pregătit de plecare

VI

istanbul kebap peroni terase manele gogoașa înfuriată rock decibeli romanțe tineret bețivi bătrânet megadiscoteca tineretului supermarket farmacie tarabe cu suveniruri retro foto art distracție nonstop printre nonstopuri viață nonstop (ce frumos sună!) în fuga ta de simboluri tu însă te întrebi ce vrea să însemne zborul porumbelului alb peste vilele de la malul mării

ți-ai dorit să prinzi vreme frumoasă la mare și vine o zi ca asta urâtă urâtă urâtă în care nu ai ce face nu ai ce vedea (dacă mai e ceva de văzut după ce ai văzut totul și ai înțeles totul) stai pe balcon și privești marea învolburată valurile învălurite de valuri cerul acoperit femeile acoperite și bărbații sub acoperire urâtă urâtă e vremea acum dar femeile tot frumoase

parcă mai frumoase decât dezgolite (aici sunt avantajate babele) mai frumoase în rochii retro în blugi rupți în fuste mini urâtă e doar vremea plouă e frig și ai vrea să te încălzești la sânul unei fecioare dar mâine poimâine e sfântă mărie și gândul te duce la fecioara cu pruncul și iarăși aluneci în metafizic dar frigul te readuce la realitate (care realitate?) ieri la nudiști

astăzi la eschimoși ciudată e vremea (a nu se confunda cu timpul) parcă am fi la munte la san marino pe un munte înconjurat de mare mai bine mergem la balcic la caliacra la nisipurile de aur e tot mai urât aici tot mai frig mai pun o haină pe mine mă îmbrac tot mai gros ce-aș mai îmbrăca acum haina copilăriei dacă aş mai găsi-o printre gunoaiele aruncate la țărm

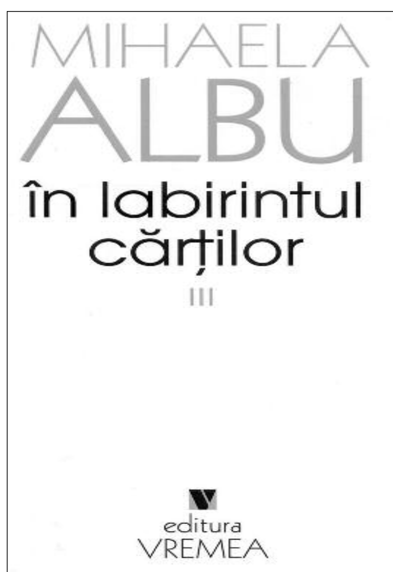
VII

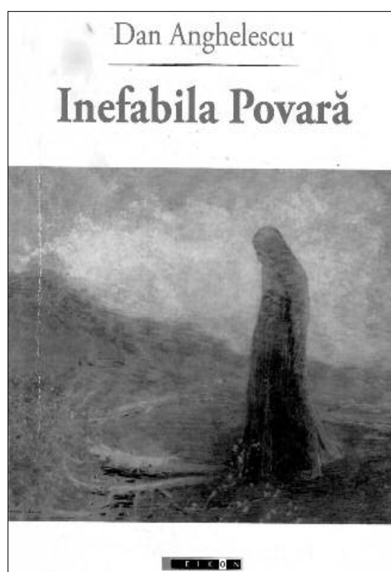
să scrii doar în limba patriei tale iar patria ta să fie limba maternă eternă (se înțelege desigur că fac o distincție clară între țară și patrie între popor și națiune) să scrii așadar să rescrii divina comedie umană în limba generației tale s-o scrii să o traduci în limbajul timpului tău în toate limbile pământului și nu te mai întreba ce scriu poeții în anno domini 2017 pentru că

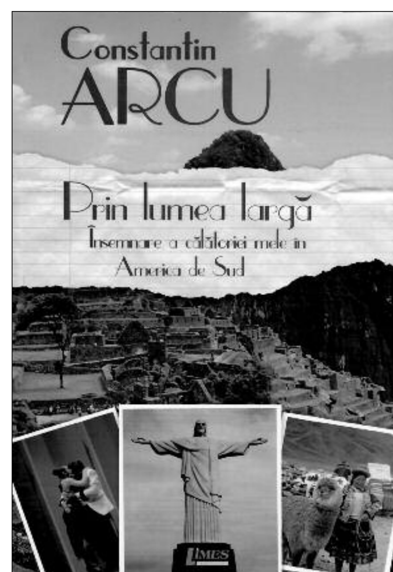
timpul tău e chiar timpul lumii începutul și sfârșitul tău sunt chiar începutul și sfârșitul lumii o geneză permanentă un exod continuu o apocalipsă fără sfârșit da e greu să fii înțelept dar și mai greu să fii pur printre atâtea gunoaie (știu că știi la ce mă refer) îți faci igiena corporală și o faci tot mai des dar igiena sufletească? igiena spirituală? cât mai curge apă la chiuvetă

e bine cât mai curge apă la wc e bine cât mai poți face un duș e încă bine apa spală totul și-n cele din urmă vei fi fresh vei fi out of the hell și de aici încolo liber liber liber într-o lume libertină poți urmări liniștit zborul lampioanelor pe cerul nopții zborul porumbelului alb peste vilele de la malul mării zborul unui pescăruș la răsăritul soarelui (fac o paranteză aici)

dacă mergi să vezi răsăritul încearcă să vezi și frumusețea apusului fă poze postează pe facebook să vadă și alții ce-ai văzut numai tu (închid paranteza) și gata e final de sezon final de sejur trebuie să vină alții și alții și alții pentru ca lumea (asta și cealaltă) să continue (în timp și în afara timpului) trebuie să îți faci bagajele și te întrebi ce iei cu tine în urmă ce lași

Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 58
■ Decembrie 2018
Cafeneaua literară

Jean COHEN

Structura limbajului poetic

Capitolul II.
Nivelul fonic - versificația

(urmare din numărul trecut)

Rima semantică respectă principiul paralelismului. Aici, unei asemănări de sunete îi corespunde o asemănare de sensuri. Principiul pe care se bazează este cel pe care Saussure îl numește „arbitrarul relativ”, unde intervine motivația internă. Motivația internă este minimă în lexic, maximă în gramatică. Rima gramaticală este deci motivată, omofoniile sunt semnificante. Și tocmai această omofonie semnificantă înțelege versificația să o suprime. În secolul al XIX-lea, Banville îi formulează clar principiul în *Mic tratat de poezie franceză*. „Veți face să rimeze împreună, atât cât se va putea, cuvinte foarte asemănătoare între ele ca sunete, și foarte diferite între ele ca sens”. Ceea ce realizează perfect rima omofonică. Aici este ilustrată cel mai bine opoziția dintre proză și poezie. Proza evită pe cât posibil să apropie omonimele. Dimpotrivă, poezia nu numai că le apropie, ci le așază în același loc. Ea cultivă echivocul, și în secolul al XV-lea este cunoscută o veritabilă modă a rimei zise „echivoce”. Poeme întregi au fost scrise astfel:

„Om mizerabil și labil
Ce te prefaci a fi abil
Ducând un trai dezordonat
Crezi de că aur iadul e ornat”.

Și, în treacăt fie spus, nimic nu exprimă mai bine decât acest cuvânt - „echivoc” - scopul urmărit confuz de poet. De fapt, este vorba despre a inversa paralelismul fono-semantic, jucându-ne cu asemănările, cu contrariul semnificației lor obișnuite. În acest caz, trebuie să ne așteptăm ca, în conformitate cu principiul nostru de involuție, antiparalelismul să fie împins progresiv până la limită. Or, vom vedea, este exact ce s-a întâmplat.

După cum știm, cuvintele sunt clasificate pe categorii morfologice: substantive, adjective, verbe etc. Acestor categorii gramaticale le corespund categoriile semantice. Substantivul, conform interpretării tradiționale, denotă substanța; adjectivul, calitatea, verbul, procesul etc. Cuvintele care aparțin aceleiași categorii, indiferent de sensul lor, păstrează deci un fond de semnificație comună. În consecință, dacă versul respectă într-adevăr principiul non-paralelismului, putem prevedea că el va evita să facă să rimeze cuvinte din aceeași categorie: două substantive sau două verbe etc. Într-adevăr, istoria confirmă această previziune.

Să reluăm cele trei perioade ale noastre și să numărăm, la un total de o sută de rime, rimele categoriale. Rezultatele obținute după aceea (tabelul II) sunt semnificative. Rimele non-categoriale, adică rimele cuvintelor care nu aparțin aceleiași categorii morfologice, sunt mult mai numeroase de la clasici la romantici. Trecem de la un total de 56 la 86. Diferența, după cum demonstrează X_2, este foarte semnificativă. În schimb, de la romantici la simboliști, progresia este slabă, de la 86 la 92, iar diferența nu este semnificativă. Dar aici trebuie ținut cont de dificultatea rimei franceze. Dacă nu vrem să sacrificăm conținutul, trebuie să ne mulțumim cu arsenalul sărac al rimelor existente. Două rime non-categoriale din trei constituie poate un procent

limitat. Cel puţin pentru operele vaste. Dar îndată ce ne aplecăm asupra operelor mai scurte şi mai elaborate, ca de exemplu sonetul, vedem apărând aspecte revelatoare. Să luăm de pildă celebrul sonet al „Lebedei”, de Mallarmé:

„Virginul mult vivace şi mândra azi va şti
Beat de aripi să-i spargă acest lac dur citat
Ce-l bântuie gheţarul sub chiciură-nchegat
Din transparente zboruri prea slabe pentru-a fi?

O lebădă că este dintotdeauna şi
Magnifică ea spune robită-acum păcat
Că s-a cântat tărâmul unde-a trăi e dat
Când brusc plictisul iernii sterile străluci.

De albul agoniei îşi scută tot gâtul
Pedeapsă de la spaţiul negat, nu de urâtul
Pământului în care penajul se zidi.

Fantomă pură care dă locului umil
Lumina sa, un rece dispreţ de vis voi
Ea, Lebăda, să-mbrace zadarnicul exil.”

Trad. **Ioan MATEI**

Dificultatea rimei în sonet se dublează prin faptul că se impun două jocuri de rime cvadruple. Aici, Mallarmé îşi adaugă o constrângere suplimentară, creând asonanţă în toate rimele în „i”. În ciuda acestor dificultăţi, nu găsim nicio rimă categorială. Media rimelor non-categoriale este deci de 100%, şi aceasta chiar în interiorul rimelor cvadruple. Astfel, avem:

astăzi	adverb
fugit	verb
el	pronume
plictis	substantiv
beat	adjectiv
chiciură	substantiv
se eliberează	verb
a trăi	verb la infinitiv

Este un tur de forţă de negăsit la poeţii precedenţi. Totuşi, să nu-l considerăm o manifestare a unei simple virtuozităţi verbale, ci dovada intuiţiei profunde pe care o avea acest mare poet cu privire la natura artei sale.

Tabelul II

Rime non-categoriale
(Pentru 100 de versuri)

Autori	Număr	Total	Media
Corneille	16		
Racine	22	56	18,6
Moliere	18		
Lamartine	25		
Hugo	32	86	28,6
Vigny	29		
Rimbaud	25		
Verlaine	35	92	30,6
Mallarmé	32		

Calculul lui X2

Grupe	Valoare limită	Valoare	Procent diferenţă (marjă de probabilitate)
3 clasici	1,86	3,32	0,10 nesemnificativă
3 romantici	0,88	3,32	0,10 nesemnificativă
3 simbolişti	1,81	3,32	0,10 nesemnificativă
Clas.-rom.	3,04	2,77	0,05 semnificativă
Rom.-simb.	0,08	1,1952	0,10 nesemnificativă

Aliteraţia constituie un procedeu omolog rimei. Ca şi rima, ea se bazează pe contingenţele limbii pentru a obţine un efect de omofonie. Cu deosebirea că aliteraţia acţionează în interiorul versului şi realizează, de la cuvânt la cuvânt, ceea ce rima face de la vers la vers. Dacă vrem, putem vorbi despre omofonia internă, în opoziţie cu omofonia externă reprezentată de rimă. Procedeul este utilizat în toate epocile şi pare mai general decât rima. Toate limbile care nu folosesc rima folosesc foarte mult aliteraţia. Cât despre poeţii francezi, toţi au recurs la ea. Există exemple celebre în acest sens:

„Pentru cine sunt aceşti şerpi care sâsâie peste capetele noastre?”

Totuşi, în acest vers nu avem decât cinci foneme aliterate din 29. Record bătut de departe de acest vers de Valéry:

„Voi îmi murmuraţi, ramuri, O rumori”,
unde alitereazǎ 15 foneme din 23, sunetul „r” apărând de şase ori, „m” de cinci ori şi „u” de patru ori.

Şi în acest caz, sonetul *Lebedei* constituie un model. Aliteraţia şi rima se bazează de fapt pe acelaşi fonem, sunetul „i” apărând în total de 35 de ori în poem. Astfel, se realizează sinteza celor două procedee, omofonia externă întâlnindu-se cu omofonia internă, de la vers la vers, de la vers la cuvânt, de la cuvânt la cuvânt.

Identitatea rimei şi a aliteraţiei este revelatoare din punct de vedere funcţional. Am văzut că poeticienii urmăresc ca rima să marcheze finalul versului. Dar evident că nu-i putem atribui acelaşi rol aliteraţiei. Deci la ce foloseşte ea? Efect muzical? Dar ce plăcere anemică ar putea obţine urechea de la aceste repetiţii! Sau trebuie să-i atribuim o funcţie expresivă? Despre această celebră problemă a expresivităţii există o întreagă literatură a cărei lectură poate crea, în final, un sentiment de scepticism. Personal, noi nu dorim să ne exprimăm asupra acestei probleme. Să spunem doar că aliteraţia fiind omologă cu rima, trebuie să le atribuim aceeaşi funcţie. Putem oare pretinde în mod serios că rima are o valoare expresivă în toate versurile unde ea apare? Ar fi uşor de demonstrat că nu, din simplul motiv că aceleaşi jocuri de rime se regăsesc în versuri cu un sens complet diferit.

Funcţia omofoniei nu apare decât prin comparaţia versurilor cu proza. Într-adevăr, proza nu îşi îndeplineşte funcţia de comunicare decât prin intermediul diferenţelor fonematice. Ea nu suportă asemănările decât din motive de economie. Totuşi,

cuvântul corectează, pe cât posibil, dificultăţile pe care i le impune limba. În proză, orice rimă, orice aliteraţie sunt jenante, iar scriitorul încearcă, firesc, să le evite.

Dimpotrivă, versul/poezia le caută, își face chiar o regulă constitutivă din rimă. Singura concluzie care se poate desprinde din astfel de aspecte este că versificaţia nu este decât o funcţie negativă. *Norma sa este antinorma limbajului natural*. Acest limbaj își îndeplinește funcţia printr-un maximum de diferenţiere. Versul pare să aibă sarcina de a realiza o de-diferenţiere. Fonemul care nu funcţionează în limbă decât ca trăsătură distinctivă funcţionează în poezie exact în sens invers.

* * *

Aceeași tendinţă se observă și în ceea ce constituie caracterul fundamental al versului obișnuit, adică în metru. Metrul este numărul de silabe cuprinse în vers. Totuși, important nu este acest număr în sine, ci faptul că se repetă, identic, de la vers la vers. Astfel, se asigură „versus-ul” (opoziţia). Versificaţia clasică a adoptat, în general, anumiţi metri ficși, toţi parisilabici. Dar poeţii au putut folosi toţi metrii fără unul sau mai multe alte versuri. Versul nu este *metric* decât pentru că este *omometric*. Iar versul parisilabic este privilegiat, deoarece, divizibil la doi, el poate realiza omometria internă, adică egalitatea numerică a celor două părţi ale versului sau emistihuri. Din acest motiv, alexandrinul prezintă un avantaj deosebit. Divizibil la patru, el poate împărţi emistihurile în părţi egale între ele.

Știm că metrul este factorul convenţional fundamental al versului francez. Și totuși, mai mulţi autori i-au pus la îndoială realitatea. În această privinţă, putem împărţi specialiștii în două tabere: adepţii metrului și adepţii ritmului. Printre primii îi putem cita pe Părintele Scoppa și pe majoritatea metricienilor din secolul al XIX-lea. Astfel, Banville scrie (*Micul tratat)*: „versul francez nu își creează ritmul, precum celelalte limbi, printr-o anumită întreţesere de silabe scurte și lungi. El este doar asamblarea unui număr regulat de silabe întrerupte în anumite bucăţi de o pauză care se numeşte cezură”.

Printre cei din a doua tabără, trebuie citat în primul rând Georges Lote. Autorul lucrării *„Alexandrinul în faţa foneticii experimentale”* a putut dovedi că în pronunţia efectivă a recitatorilor, de exemplu Coquelin sau Sarah Bernhardt, majoritatea alexandrinilor nu aveau exact 12 silabe, ci variau de la 9 la 14 silabe. Iar Georges Lote conchide: „Silabismul este o amăgire... Urechea nu suporta modificările impuse de cuvânt textului... Nimic nu ne împiedica să renunţăm la numărătoarea (aritmetica) aceasta simplă a grafiei”.

Concluzie pe care noi, personal, o respingem, și aceasta din două motive: în primul rând, pentru că versurile false nu constituie majoritatea, apoi pentru că, dacă există, nu sunt, în majoritatea cazurilor, decât la o diferenţă de o silabă. Ceea ce duce, în cazul alexandrinului, la o inegalitate redusă la 1/12 din lungimea medie a versurilor. Inegalitate prea mică pentru a șterge impresia generală de egalitate pe care o creează poemul prin opoziţie cu proza.

Într-adevăr, proza înșiruie fraze a căror lungime cunoaște variaţii enorme. O frază de circa 60 de silabe poate urma alteia care nu are decât cinci sau șase. Această variaţie este aleatorie, semnificaţilor diferiţi corespunzându-le în mod normal semnificanţi numeric diferiţi. La care se adaugă o regulă implicită a discursului care tinde să alterneze fraze scurte și fraze lungi. Din nou, versul reprezintă o inversare a regulilor cuvântului. El exprimă fraze semantice diferite prin fraze fonice asemănătoare.

Ritmul vine în sprijinul acestei impresii generale de regularitate. Ritmul, spune Pius Servien, este „periodicitatea înţeleasă”. Or, în poezia franceză, această periodicitate este asigurată la un dublu nivel:

1). Prin numărul egal de accente. În limba franceză procentul fonic cade, după cum știm, pe ultima silabă a grupului sintactic. Atât alexandrinul lui Baudelaire, cât și cel al lui Racine sunt întotdeauna alcătuiţi din patru grupuri, adică din patru accente:

„Păr albastru, pavilion încordat al tenebrelor”.

Deci alexandrinul poate fi definit drept diviziune a poemului care oscilează puţin în jurul unei forme canonice de 12 silabe și patru accente.

2). Distribuţia regulată a accentelor. Două sunt fixe (rima și cezura), două rămân mobile. Iar în această mobilitate, unii (cf. Grammont) au ţinut să vadă specificitatea versului francez. Adevărul este că poeţii noștri au profitat prea puţin de această deplină libertate de acţiune. Într-un foarte mare număr de cazuri - ar trebui să facem o statistică -, distribuţia actuală este regulată (3-3-3-3), ca și în versul citat, sau simetrică faţă de cezură, după formulele 2-4-2-4 sau 4-2-2-4. De exemplu:

„Iată fructe, flori, frunze și ramuri”.

Și când este introdusă simetria, ea rămâne limitată. O formulă ca 2-4-3-3, de exemplu:

„Fii cuminte, o, Durerea mea, și liniștește-te”,
rămâne relativ regulată, dacă o comparăm cu proza, cum face de data aceasta Lote însuși, care opune egalitatea relativă a măsurilor versului anarhiei de accente a prozei, care implică de obicei „picioare” de 5, 6, 7 silabe, chiar mai multe.

Ce concluzie se poate desprinde de aici? Pur și simplu că ritmul versului este format dintr-o periodicitate aproximativă cu care se mulţumește auzul. După cum spune Paul Fraisse: „O structură nu pote fi considerată ritmică decât dacă îi luăm în considerare repetiţia sa cel puţin virtuală”. Impresia de repetiţie se poate menţine chiar dacă structura nu se repetă exact. Or, dacă admitem aproximaţia ritmului, de ce să nu o acceptăm și pe a metrului? Între o secvenţă de 12 silabe și o alta de 11, chiar de 10, urechea nu percepe nicio diferenţă, fiind pentru ea *aproximativ egale*, după cum picioarele ritmice îi par *aproximativ asemănătoare*. Omometria și omoritmia se află deci în aceeași situaţie și le putem considera pe ambele factori constitutivi ai versus-ului (opoziţiei).

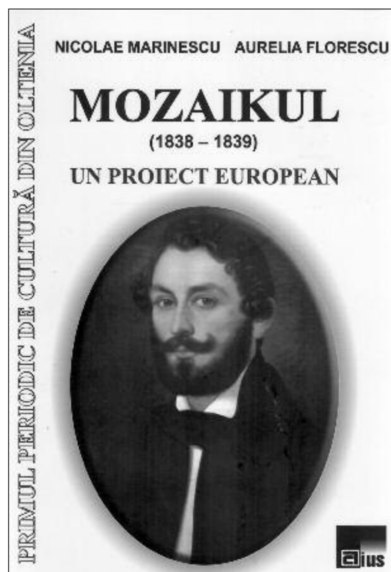
Dar acest aspect aproximativ, să spunem chiar grosier, al versus-ului (opoziției), este revelator. Dacă într-adevăr versus-ul (opoziția) era înzestrat cu o funcție proprie, de natură muzicală, nicio ureche nu s-ar mulțumi cu o astfel de aproximație. Dar nu aceasta este funcția sa. El are doar menirea să accentueze asemănările, prin contrast cu diferențele semantice. Or, am văzut că diferența nu este totală. Limba suportă asemănări, și dacă cuvântul le corectează, el nu poate niciodată să le șteargă complet. Diferențierea totală este un pol de care discursul în proză se apropie cât se poate de mult, fără ca totuși să-l atingă vreodată. Prozatorul evită spontan rimele și aliterațiile, el alternează frazele lungi și frazele scurte, variază construcția gramaticală. Dar nu poate niciodată să anuleze orice similitudine între unitățile succesive.

Versul, orientat spre polul asemănărilor, nu poate nici el să-l atingă vreodată. Se străduiește doar să se apropie de el la maximum. Poetul face ce poate cu ceea ce are. Nu el a creat limba. Dacă ar putea să o refacă, probabil că, de exemplu, el și-ar rezerva/gestiona un repertoriu de rime mult mai vast și și-ar multiplica monosilabele, mai ușor de mânuit din punct de vedere ritmic. Oricum ar fi, poetul se confruntă cu o dublă exigență: pe de o parte, să spună ce are de spus, și pentru aceasta el trebuie să utilizeze cuvintele limbajului comun, și pe de altă parte, să creeze versuri, adică să asigure un maximum de asemănare între unitățile discursului. El împarte apoi elementele discursului de care dispune în două părți.

(continuare în numărul viitor)

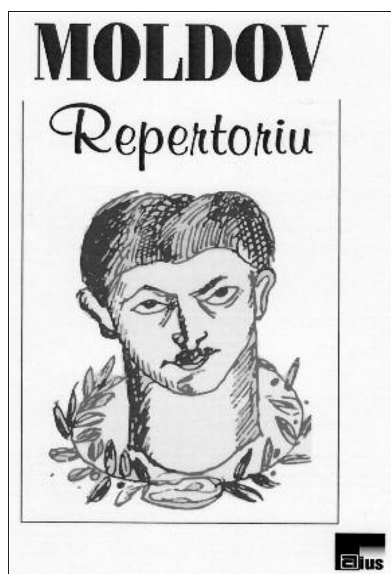
Traducere din limba franceză de
Liana ALECU

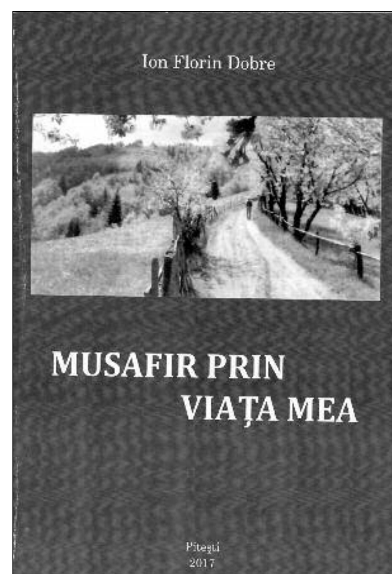

De limpezit inima

20 ianuarie 2016

Iarnă adevărată, cu mirosul inconfundabil al frigului. O noapte albă de nesomn, albă şi afară, cu nămeţii care năvălesc de-a dreptul din cer, ca şi cum căderea ar fi inversă. Linişte. Bucurie calmă. Puţini sunt cei care mai au nevoie de culcuşul uriaş al iernii, care mai privesc, în noapte, luminile lămpilor electrice, brăzdate de umbrele fulgilor de zăpadă.

Izolare totală, întuneric înzăpezit şi un sentiment bizar că te afli singur în toată lumea asta albă, ca de început.

Mă întorc la mirosul căldurii din încăpere. Rulez în minte, ca într-un serial, impresiile puternice (nişte *poeme* născute din pasta lor densă), care-mi încarcă bateriile într-un anotimp de hibernare. Toate se împachetează, intră în partea superioară a toracelui meu, undeva deasupra inimii, acolo unde intră şi primăvara (atunci când intră), cu aerul ei tăios şi verde.

Singură cu impresiile mele. Nişte „anomalii" cărora le fac faţă cu greu, pentru că se succed atât de repede şi nu am atâta forţă să pot împinge frontiera uneia pentru a face loc celeilalte. Când reuşesc să ies din limbile lor de foc, revăd piesele muzeului: o carte din care citesc de câteva săptămâni (acum aproape de final), scrisă cu o tensiune înaltă de la un capăt la altul, în care mă „aflu" pe de-a-ntregul, cu o bucurie uriaşă, de multă vreme neîncercată; un dansator cu dâra lui de lumină magică, pe care a reuşit să o lase şi în cuibul emoţiilor mele artistice, ori de câte ori îndrăznesc să ţin de mână îngerul pe care dansul său îl prefigurează; un scriitor francez, profund, pozitiv, lucid, vindecat, cu ochii umezi de umanitate, de înţelegere.

Toate cele pomenite mai sus s-au petrecut în două zile neobişnuit de dense. Şi fiecare piesă a acestui „muzeu", cu inelul ei de recunoaştere, împrăştie raze de lumină. Toate ţâşnesc pe canale obişnuite, pe aceleaşi canale pe care se revarsă şi conglomeratul colcăitor al mizeriilor lumii. Depinde ce alegi să fii: albină sau muscă.

O carte, un dansator, un scriitor. Atât de coerente mi se par aceste bucurii simple, stârnite de creatori şi de produsele artei lor, fiecare venind pe calea sa, ce nu pare să se intersecteze cu a celorlalţi, fiecare cu propria valoare, care, iată (aşa simt eu acum...), poate să umple lumea: *Solenoid*, Gigi Căciuleanu şi Eric-Emmanuel Schmitt.

*

Atâta melancolie cât îmi poate produce un tablou de iarnă – o pictură cu zăpadă îngroşată din pensulă –, doar cele mai adânci şi mai tandre amintiri ale copilăriei ar mai putea să o facă. Tulburarea pe care o simt în faţa unor astfel de tablouri, fie că le privesc în album, la televizor sau panotate într-o galerie de artă, face insuportabilă contemplarea lor într-un interval mai mare de timp. Totul se întâmplă cam în acest fel: când un *tablou de iarnă* mă lasă fără cuvinte, când aproape ameţesc de bucurie, automat, pe alte „canale" deschise doar de Dumnezeu, apare altul; şi altul, şi tot aşa, ca o matrioşkă a poveştii zăpezilor întinse miraculos cu pensula, o saţietate a albului care se reflectă tot în spaţiul acela de deasupra inimii, acolo unde simt că nu mai poate să încapă ceva. Şi-atunci, trebuie să închid ochii şi să las şi pe alţii să privească.

Să achiziţionez, prin absurd, o suită de astfel de tablouri, ar echivala cu un incendiu pe care l-aş provoca receptorilor visătoriilor mele. Unui astfel de demers (imposibil), îi opun lipsa posibilităţilor financiare. Rămân la adăpost, deci, în aerul proaspăt al iernii de afară – un tablou care în curând se va lăsa schilodit de traficul maşinilor, de trecători, de cerul dezmorţit din ger.

5 octombrie 2016

O adiere de dincolo de graniţa pe care mi-a impus-o neputinţa de a ieşi din casă – un miros de frunze amărui, o prospeţime a ierbii târzii, de o puritate imaculată, într-un fund de grădină, botul umed al unui câine în ceasul lui de plictis, merele mici, acrişoare şi roşii, mâncate până la cotor cu un colţ de pâine neagră, orizontul unei zile însorite, zâmbetul ca de lapte cald al copilului meu, pe la zece ani...

Simt cu claritate toate aceste lucruri. Simt, cum spuneam, adierea lor răcoritoare, adâncă. Poate că aceste seducătoare parfumuri ale libertăţii sunt păcate uriaşe. Poate că ar trebui înăbuşite toate aceste anarhice efluvii, aceste sminteli omeneşti. Este atât de grea desprinderea de ele şi, cu cât încerc să le ocolesc, cu cât îndes mai tare dopul în gâtul sticlei de şampanie, cu atât mai năvalnică este implozia.

În ciuda răbdării pe care o manifest, căpătată în timp, impusă de circumstanţe, subconştientul îmi desfăşoară teribile jocuri. Mă pomenesc din senin potopită de mirosuri divine, care nu au cum să ajungă în apropierea mea, doar dacă acestea sunt stocate cumva într-un simţ greu de definit. Într-o clipă de linişte interioară, care vine singură (dacă ar fi să o chem în mod conştient, n-aş reuşi), mă inundă mirosuri puternice de atelier de pictură – uleiuri, terebentină –, alteori, la fel de misterios, mirosul intens al mării, tocmai aici, în Piteşti, în „vila" mea cu opt etaje şi prăvălii la parter. Sau binecuvântatele mirosuri de lemn tăiat şi de rumeguş, ori de frunze umede răscolite de o mătură de nuiele. Şi fumul, mirosul de fum amărui ridicat din hornuri, şi câte altele pe care acum nu le mai pot împărtăşi pentru că doare, doare, doare...

Împietrirea, galben-cenuşie, poate fi un mod de a înăbuşi ceea ce subconştientul – acest burete întunecat care absoarbe şi seducătoarele senzaţii – înghite cu lăcomie şi rejectează la răstimpuri, în scurtele momente de linişte, vibraţiile unei lumi care se tot îndepărtează.

Liliana RUS

Florin DOCHIA

Lilith. Ziua a şaptesprezecea.

cheamă ispitele lasă-le umbrele
să ne tulbure cu întâlnirea de cercuri
în corole şi în calicii
cheamă ispitele la delicii
cheamă staminele
cheamă veninele pline de spini
cheamă-mă pe mine printre arini
pe malul de mâl al altui havuz
altfel am să te acuz
de minciună sfruntată
când ai vărsat paharul cu ciocolată
peste pântecul tău dezgolit –
atunci m-ai chemat
atunci te-am dorit
era ciocolata fierbinte
aveam un gin tonic dinainte
şi barmanul întorsese privirea
tu ai profitat şi te-ai pierdut cu firea
m-ai săgetat albastru şi verde
căutai pe cineva să te dezmierde
eu eram acolo şi ţi-am zis:
„cheamă ispitele lasă-le umbrele
în corole şi în calicii
cheamă ispitele la delicii
cheamă staminele
cheamă veninele pline de spini
cheamă-mă pe mine printre arini”
atunci tu ai îngheţat secundele
„ia-mi dorinţele şi ascunde-le!”
mi-ai şoptit şi-am ieşit cu tine în ger
am zburat înspre cer
ca logodnicii lui chagall
peste închipuitul foc bengal
care în mine se aprinsese
ne-am iubit profund şi corespunzător
ca-ntr-un film de scorsese
cu drew barrymore
ne-am iubit în secret prin mansarde
am rătăcit pe bulevarde
în nopţile lungi şi reci...
cine-mi eşti de m-ai îmbiat
cu ciocolată caldă
şi-am picat imediat în mrejele întinse?
eşti aceea pe care iubirea o refuză?
eşti aceea care-nfloreşte otravă?
eşti o floare căreia-i rup tulpina firavă.

Lilith. Ziua a optsprezecea.

umbrele tale-s copiii luminii.
umbrele tale mă-mbracă-n dorinţă.
vin cum vin tigrii cu nesăbuinţă
momiţi la o pradă înşelătoare.
vin cum înot prin valuri delfinii
caută jocu-nălţării cu ardoare.
cu toţii ne dorim la vânătoare
să ne-nflorească pe cărare crinii
şi şoimii pe deasupra vizuinii
să zboare spre a nopţii trebuinţă.

umbrele mă cheamă să îţi fiu amant
şi să îmi fac culcuş lângă fructul sfânt,
de aroma lui mereu să mă încânt,
până la plecarea spre oricare neant.
nu contează dacă am destinul frânt
şi dacă speranţa neguri s-a făcut.
mă ascund în umbra-ţi şi aştept tăcut,
pentru că se cere să nu fiu absent
şi se cere-nalte scări să urc; torent
să fiu, sclav, de trupul tău mă las înfrânt.

Lilith. Ziua a nouăsprezecea.

Lilith ia calmante

la marginea nopţii
te aşezi comod
pe o dimineaţă de vată fierbe cafeaua
trece tramvaiul
în fiecare clipă
undeva răsare soarele
şi moare o femeie cu ochii albaştri
nu te întreabă nimeni
ce e cu lacrima încremenită
la marginea ochiului
e plin peronul de orbi surdomuţi
undeva te aşteaptă
caleaşca împodobită cu flori de câmp
altundeva te aşteaptă
havuzuri pline cu peşti roşii
tu stai comod pe o dimineaţă de vată
şi asculţi je t’aime moi non plus

Lilith. Ziua a douăzecea.

noaptea, ca hoţii

bar de noapte-n subsol
scrumiere pline
târfe ieftine
vodcă smirnoff
în piaţa pustie
doar vagabonzi înghesuiţi în nişe
cariatide dormind
în rochii de mirese second hand
hai să visăm la o viaţă mai bună
la un tren care opreşte în toate staţiile
la un semafor blocat pe verde
la un accident pe trecerea de pietoni
cu o ambulanţă grăbită
lunecând prin sângele nostru
în căutarea celulelor T.
liftul oprit la etajul cincisprezece
fereastra deschisă
ademenirea zborului
chemarea barului de la subsol
cu târfe ieftine şi vodcă smirnoff
morţi înghesuiţi în nişe
aşteptând viaţa de apoi.
urmează staţia piaţa romană
cu peronul pe partea stângă.

Lilith. Ziua a douăzecişiuna.

am să te îmbrac în rouă,
într-o noapte fastuoasă,
când începe să se coasă
pe ea dimineaţă nouă.

coboară pleoapa uşoară
peste ochiul tău de miere,
somnul fără bariere
sânul tău îl înfioară.

aripă-i o mângâiere,
cu dezmierdul ea măsoară
zbor din struna de vioară,
lin de cântec adiere.

Paula ROMANESCU

ALB

Aici șezum...

Cântec de mierle și, înalt văzduhul,
Crengi fragede se legănau în vânt,
Zburau lăstuni aproape de pământ,
Magnolia își răsfira-ncet duhul
În primăvara-aceea de demult...
Azi doar singurătate; s-a dus buhul
Că de o vreme-n cuib de cioară puful
De păpădie-i umbră de cuvânt
Prinsă în spinii de salcâm, haini,
Cu clonț de fier și gheare de lumini
Tivite de cărbune – negru soare.
Cât lacrima iubirii încă doare,
Cuprinde-mă, uitare grea, cuminte!
Mă sfâșie aducerile-aminte.

Sâmbătă, 7 aprilie 2018
Ajun de Paște

***

Ascultă cum psalmodiază-absența
Țipătul viu al albelor tăceri!
Privește: în rotundul măr tot cerul
Și-adună sorii stinși din nicăieri
Spre-a-i reaprinde-ntr-un obraz de fată
Reinventând acel A fost odată
Din Cum trecut-au anii! Parcă ieri...

Dar crede în tăcerea grăitoare
De șoptitoare frunze –
Buze ale văzduhului înalt,
Cuiburi de fructe
Rupte din clopotul de cer
Și spune-ți: Doar iubirile nu pier.

Sau nu spune nimic, ascultă-ţi doar
Bătaia inimii cu rostu-i clar
Şi vei pricepe-atunci şi taina humii
Însufleţite, ce adaos lumii
Aduce de n-a fost chiar în zadar
Venirea ta – o cruce mergătoare
Spre-o cenuşie piatră de hotar...

Campestră

Un ciulin violet
m-a prins de mânecă
prin lunci
aşa ca într-o doară.
Şi era primăvară.

Câţi ani să fi trecut de atunci,
nu mai ţin minte;
Astăzi îmi pare
că nici chiar buruiana nu minte
Când simte
Că vrea să fie floare.

Marele Anonim

Nici atunci la scăpătat
Când cu Răstignirea
El nu S-a arătat!

Tocmai Îşi punea
Pe un colţ de stea
Pânza şi privea
Ca printr-o fereastră
Modelul preferat –
Portocala-Albastră
În legănări de ape
Cu sclipiri de undă
Nici prea de aproape
Nici prea de departe
Nici de tot rotundă...

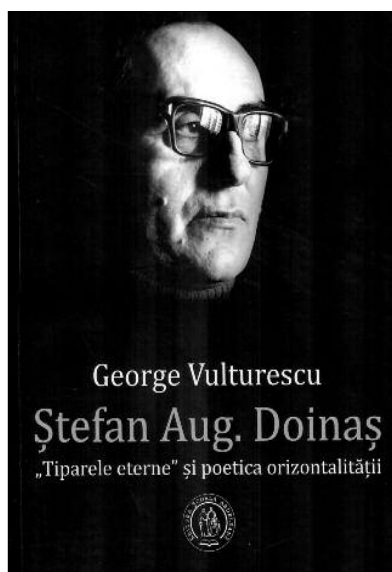
O, Tu, Preaînalt
Creator-Artist,
Ai uitat
Că şi eu exist
De când m-ai făcut
Dintr-un bob de lut
Vag însufleţit
Şi m-ai aruncat
Ca din întâmplare
Pe Pământul care
Prin mine-a-nflorit?

Plută de umbre

Lumea-i o navă fără cap-compas:
Cărările-i pe mare şi-n ocean
De zări sunt voal de bun rămas
De care anii ştiu. Dar ce-i un an,
Când timpul nemăsurii i-e măsură
Iar trecerea, potecă-n bătătură
De la poiată până la pârleaz,
Din rariştea cu dor pân' la necaz,
Din clarul lunii până în adânc
De noapte-n care lacrimile curg
Pentr-o poveste care semăna
Cu noi cei dintr-o vreme ce avea
Gust de caisă şi parfum de meri!

O, anii noştri plini de primăveri
Unde s-au dus cu floarea lor cu tot?
Să-i fac să se întoarcă nu mai pot
Şi chiar de s-ar putea, azi la ce bun
Din umbre şi fărâme să-i adun?

Cu pasu-i greu și aripile moi
Lumea în mersul ei uită de noi.
Dar lumea ce e – luntre e sau nu?
Pe pluta ei de umbre – eu și tu...

Leoaica aceea...

„Leoaică tânără, iubirea!”
Nichita Stănescu

Leoaica aceea tânără, cuminte,
Sătulă de oferta generoasă
A unor biete ciute răzlețite
De turma dobitoacelor de rasă,
Știe cum să ignore siliconul
Și botoxinicele măști hilare
De dragul unei pale de răcoare
Dinspre-un izvor curat de verde oază
Cu-nmiresmări de ne-ntinată floare
Unde n-ajunge oaia cu gălbează
Iar leu-i leu, nu hâdă arătare...

Singurătate

Stranie viața
Și scurt
(Oricât de lung!)
Drumul spre stele.
Cu cine să-l împart
Până ajung?...

„Experimentul Pitești”

Pe malul cărei ape
De lună
Și din care nebună
Rea întâmplare
S-au fost ivit din noaptea
De ură și păcate
Aceste umbre ’nalte
Fără de vină,
Cu suflet de lumină
Ca un potir de floare
De gând
Cu moartea pre moarte
Călcând?

***

Bezmetica noapte coboară sălcie
Din bolta smălțată de stele, înaltă,
Se scaldă-n iubiri pământești de-apă vie
Cu stranii răsfrângeri în praful de lună,
Uimită că lumea-i tot altă și altă
Minciună.

Bezmetica lună își cerne argintul
Prin pajiști, prin crânguri, prin smalțul zăpezii,
Prin plete de-aramă, de aur, cât timpul
E încă departe de cumpăn-amiezii
Și-amurgul nu sună din corn cum că iezii
Au prins anotimpul
Regalelor jertfe în mari vânători
Când stelele scapără-n ochi cu ninsori
Și-n ape nasc șoapte
De noapte.

Năvalnica soartă-și întinde regatul
Pornită să prindă-n armură de soare
Grăbitele umbre etern trecătoare
Spre țărmul cel altul...

***

Se ține umbra după om
Ca niciodată să nu uite
Acesta, că-n tăceri se-ascute
Tăișul coasei pentru somn...

Dar Cel fără de umbră-i răstignit
Pe crucea din răspântii, la șosea,
În chip de sfânt de tinichea
Spălat de ploi, de soare înnegrit,
Spre-a ne-aminti
Că prin iubirea Lui fără de vină
Omul se mută-n umbră de lumină
Spre (ne)hodină.

***

O, suferință, cât poți fi de dulce
De te preschimbi în muzică ori vers!
Răsfrânge-te pe-ntregul univers
Pogoară-te pe sufletu-mi întreagă
Și-mi vei rămâne sigur cea mai dragă
Din toate câte rele-n lume sunt!
Atâta doar aș vrea: ca niciodată
Să nu m-alegi să-ți fiu adevărată
Măsură ne-iubirii pe pământ
Și să mă-ncerci cu-ntregul ei amar
Când chiar iubirea-n gândul meu străluce
Iar cerul tot aprinde la răscruce
De întuneric stelele de jar.

O, suferință, dulce peste fire,
Preschimbă-te în sfântă nebunie
Și fi-le numai altora, nu mie,
Neprihănire!

Victoria MILESCU

Plouă

Ce bine că plouă, că pot să merg prin ploaie afară
Iar lacrimile curgând pe obraz tot ploaie să pară

Ce bine că pot să dau vina pe ploaie când mă împleticesc
Să dau vina pe norul din zahăr candel dacă nu te găsesc

Plouă tot plouă cu frunze galbene rupte din stele
Casele se scufundă cu toată iubirea din ele

Tu ai putea oricând să opreşti ploaia necontenită
Curgând peste inima mea între doi stropi răstignită.

Il pleut

Par bonheur il pleut car je vais me promener
Et les larmes sur mes joues peuvent couler à leur gré

Par bonheur je peux en appeler à la pluie quand je chancele
Si sur le nuage de sucre candi ton image m'appelle

Il pleut incessement aux feuilles jaunes des étoiles
Les maisons comme l'amour fantastique et banal

Tu pourrais bien arêter cette pluie qui ne cesse de tomber
Dans mon cœur entre deux gouttes amères, crucifié.

Atâta toamnă e afară

Atâta toamnă e afară, atâta toamnă e în noi
Cad frunzele ca nişte inimi lăsând în vânt copacii goi

Dar ei rămân tot în picioare, tot verticali sub soare stins
Se poate şi fără de suflet să stai sub cer, să stai învins

Atâta toamnă e afară şi ploaia rece-mi bate-n grai
Aş invita-o înăuntru să stea cu mine la un ceai

Inima mea nu mai tresare la niciun susur de cuvânt
Ca frunza s-a desprins şi cade dintr-un copac bătut de vânt.

Dehors il y a tant d'automne

Dehors il y a tant d'automne, en nous il y en a encore
Les feuilles tombent dans le vent,
les arbres tremblent comme des cœurs

Mais bien que dépouillés de feuilles,
les arbres restent verticaux
Il est possible même sans âme, vaincu, durer sous les cieux

Dehors il y a tant d'automne et la pluie frappe à ma voix
En espérant que je l'invite prendre un thé auprès de moi

Seul mon cœur reste impassible et loin
de tout susurrement
Comme une feuille morte qui s'envole de son rameau
au mauvais vent.

Trei zile

Flori, înfloriţi şi împodobiţi toamna cu zel
Căci peste trei zile mă voi întâlni cu el

Soare, să nu te cerţi cu luna în vreun fel
Căci peste trei zile mă voi întâlni cu el

Ploi, nu m-ademeniţi în dansul vostru rebel
Căci peste trei zile mă voi întâlni cu el

Nici voi poduri nu mă-ngropaţi sub grinzi de oţel
Căci peste trei zile mă voi întâlni cu el.

Trois jours

Fleurs, fleurissez et ornez l'automne doux
Car dans trois jours nous aurons rendez-vous

Soleil, attends la lune et pardonne lui tout
Car dans trois jours nous aurons rendez-vous

Ne m'entraînez pas, pluies, dans vos vertiges fous
Car dans trois jours nous aurons rendez-vous

Vous, ponts d'acier et de bois, restez debout
Car dans trois jours nous aurons rendez-vous.

Ploaie

Plouă, Vic, şi ploaia asta parcă seamănă cu tine
E şi caldă, e şi rece, e de rău, e şi de bine

Seamănă cu tine-n totul şi la vorbă şi la port
Dar când eşti vijelioasă nici eu nu te mai suport

Lacrimile tale-ţi udă trupul gol încins de soare
Ca o brazdă semănată numai cu mărgăritare

Plouă, Vic, şi-i o minune cum de-ţi iese-aşa uşor
Să fii ploaie şi câmpie în pofida tuturor.

La pluie

Il pleut, Vic, et cette pluie me souvient de toi:
Chaude et froide, mauvaise et à bonne à la fois

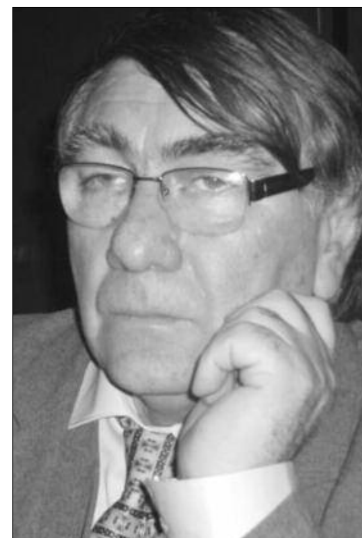
Vous ressemblez l'une à l'autre
comme si vous étiez sœurs
Mais quand tu es tempête je préfère être ailleurs

La pluie de tes larmes trempe ton sein ensoleillé
Semblable au parterre où poussent de beaux muguets

Il pleut, Vic! C'est un miracle que tu peux, légère et douce,
Etre pluie et plaine verte en dépit de toutes et de tous.

Traducere în limba franceză de
Ion ROŞIORU

Ion Toma IONESCU – 70

se scrie poezie

în spuma berii
la berărie
în buza mierii
pe urdinişul muierii

la puşcărie
pe clăbuci de săpun
şi pe fumul
de tutun (la ce bun...)

pe cruci de apă
în călcâiul
urmei vinului
de la agapă

pe cornul lunii
sau pe sânii albi
ai nebunii
stropiţi de ploi

pe frunza de stejar
moartă
pe-o gutuie
sau pe-o hartă

cu românica
bătută-n cuie
de pălimar.

se scrie poezie... rar.

nimeni nu spune pietrei

încotro curg apele
şi nici piatra nu
se întreabă mută
se aşază în sinea ei
răbdătoare şi
despleteşte unduind
secundele

nimeni nu spune
bobului de grâu când
lucrarea luminii
e încheiată
şi spicul înalt
până la brâu
copt pentru
dreaptă judecată

nimeni
nu se întreabă
de ce somnul
e alb
când se cerne
dintre perne
de piatră...

atât de scurtă
şi neînsemnată
cavalcada de taine
ce transcende
vieţii eterne
încât nici uriașii
nu-și mai ţes
haine de piatră
în legende

şi nici
căţelul
pământului
nu mai latră.

tinereţea

ne-a căzut de pe umeri
ca o mireasă a umbrei.

un poem într-un vers

e ca trupul
pervers şi fără ruşine
al unei femei
pe care-l ştiu
l-am scris
şi-l port
în mine
după ce nu mai sunt viu
după ce nu voi mai fi
mort.

al cincilea anotimp 2

zile de la capătul ploilor
zăbrele de apă inconsistente
se ţes
într-o pânză din care s-au scurs
toate culorile
unde e doamne al cincilea anotimp?
şi timpul
un păianjen de pământ
se risipeşte în oase
ţesând
giulgiul alb de mătase şi
despărţindu-mă de umbră...
umbra care nu mai sunt
mă petrece
fluturându-mi cu mâna
din trenul de noapte.

mi-am schimbat ochii

pot vedea lumea
pe toate feţele...
dimineţile vin acum
la cafea
în rochii de seară
şi cursul vieţii îl pot
întoarce din drum
arzând liniştit precum
o lumânare de ceară

ce bine să ai întunericul tău
de toate zilele
îl lipeşti blând
pe sânii femeii
acoperindu-i
deal-vale şi
iar deal-vale
în cerul mâinii

măcar nu sunt
munţii stâncoşi
să-ţi zgârii
palmele
şi să ţâşnească iar lumina

ce ochi păcătoşi...

înscriind

în nisipul
sfântului duh
chipul cuvântului

decupez literele
hârjâind nesigur
cu un bomfaier
ce desparte
într-un caier de ceaţă
spaima de moarte
de setea de viaţă
şi potrivesc
ora exactă
ora exactă
a meridianului meu

ştii moartea
e o carte
în care scrii
mereu
şi ajuns
la sfârşit
crezi c-o păcăleşti
alungind literele
ca şi cum ai fi
un pic dumnezeu.

Din volumul în pregătire
„Al cincilea anotimp”

Eminescu în muzica românească

Sublima îmbrăţişare a sunetului cu cuvântul s-a ivit mai întâi în austera monodie apolinică ce însoţea reprezentarea tragediilor Greciei antice, ca şi în psalmodia ebraică, dionisiacă. Îmbinarea lor a dat naştere cântecului gregorian în Apus şi muzicii bizantine în Răsărit. Urmând o îndelungată metamorfoză, fuzionând şi cu elemente ale cântecului popular, s-a născut marea muzică a Bătrânului continent.

În repetatele încercări de clasificare a artelor, au fost adeseori sesizate afinităţile dintre poezie şi muzică. În „Banchetul", Platon include poezia în muzică, iar Aristotel declara în „Poetica" sa că ritmul, limbajul şi melodia sunt mijloace întrebuinţate atât de poezie, cât şi de muzică. Pentru Novalis, „muzica şi poezia nu fac decât una", fiind „simbolurile interşanjabile" ale „realităţii ascunse în adâncul lucrurilor". Suprema dorinţă a lui Ludwig Tieck era de a gândi în tonuri şi de a face muzică prin intermediul cuvintelor.

Hegel considera că muzica reprezintă „trecerea de la senzorialitatea spaţială abstractă a picturii la spiritualitatea abstractă a poeziei". Schopenhauer însă situează muzica în afara artelor şi mai presus de oricare dintre ele, arta sunetelor punându-ne în contact nemijlocit cu „lucrul în sine" şi având puterea de a ne furniza o imagine filosofică a vieţii. Într-adevăr, ne spune Iosif Sava, „logica organizării sonore favorizează expresivitatea filosofică a muzicii". În ceea ce priveşte organizarea simultană sau succesivă a imaginilor artistice, interesante observaţii a făcut Lessing. Astfel, el constată că artele plastice creează o imagine simultană, staţionară, juxtapusă, spaţială, alegând un singur moment, cel mai reliefant, pe care ni-l prezintă într-o continuitate aparent neîntreruptă, opunându-se realizării succesive a imaginii artistice literare, ca şi în cadrul muzicii, unde relaţiile sonore succesive sunt, în ultimă instanţă, oglindirea mişcărilor sufleteşti. După un timp în care poezia şi muzica au cunoscut o evoluţie scindată, Wagner are iniţiativa refacerii sintezei dintre cele două arte. Poezia aspiră către muzică, aşa cum muzica aspiră către valenţe poetice ale desfăşurărilor pur muzicale. Există un cântec al limbajului şi un limbaj al cântecului. Eseistul Mihail Ralea tălmăcea literatura în ambianţa din împărăţia fascinantei Euterpe. El vorbeşte despre un „timbru al stilului" fiecărui autor, aşa cum fiecare instrument muzical are un timbru anume: „Unii au langoarea dureroasă a violoncelului, alţii, senzualitatea viorii, unii, stridenţa piculinei, răguşeala fagotului ori scandalul surd al tobei. Acest timbru, care e acela al sufletului scriitorului, îl simt de la începutul lecturii..." M. Ralea face şi o clasificare muzicală a sistemelor filosofice, stabilind corelaţii precum: Kant – Bach, Nietzsche – Wagner, Rousseau – Schubert, Goethe – Beethoven, Hegel – Brahms, Bergson – Strauss etc. În continuarea acestor corelaţii, am putea închipui altele: Glossa şi Oda (în metru antic) – Bach, Geniu pustiu – Beethoven, Luceafărul – Chopin, Scrisorile – Mahler... Într-un ciclu de dezbateri iniţiate de Iosif Sava în 1984, au fost propuse câteva clasificări în spiritul interdisciplinar care domină azi tot mai mult cercetarea artistică: Nichita Stănescu – Bach, Rilke – Brahms, Bacovia – Debussy, Dante – Liszt, Esenin – Prokofiev, Eminescu - Enescu etc. Critica practicată de George Călinescu, una completă, aduce în prim-plan arta muzicală, „disciplina de bază, fără de care nu poţi înţelege nici pe Hölderlin, nici ordinea supremă a universului".

În acest demers al sublinierii legăturilor adânci dintre arta cuvântului şi arta muzicală, nu este de ignorat nici un alt aspect, cel al terminologiei teoriei literare ce se întâlneşte frecvent cu terminologia formelor genurilor muzicale: dialog, epilog, prolog, laitmotiv, parafrază, cezură, paralelism, propoziţie, frază, refren, ritm, secvenţă, stil, subiect, temă, accent, poem, parodie, melodramă, legendă, odă ş.a. D'Annunzio îşi intitula un articol-program „Manifest la patru mâini", iar Macedonski, pentru care „arta versurilor nu este nici mai mult, nici mai puţin decât arta muzicii", considera că „scara alfabetică (...) constituie o adevărată scară muzicală". Müller-Freienfells afirma că în orice poezie autentică pot fi găsite elemente muzicale, „dar nu numai atât, căci înseşi esenţele cele mai preţioase ale liricii sunt de natură muzicală, deoarece avem în primul rând acel ritm egal, acele frazări pline de înţeles, prin întrebuinţarea cezurilor; găsim în lirică acele modulări specifice ale tonalităţilor, găsim dinamica suitoare şi coborâtoare, iată elemente ce sunt caracteristice şi pentru muzică".

Marea poezie a lumii se supune cel mai mult cunoscutului calambur italian *traduttore - traditore*. Iar Eminescu, se afirmă, „nu poate fi tradus nici în româneşte". Teoretic, se ştie că sunetele, luate izolat, nu sunt semne, iar cuvântul, ca semn, are două laturi, una

acustică şi una de înţeles, aflate într-o convieţuire arbitrară. Însă această convieţuire îndelungată între o structură sonoră şi un conţinut semantic are ca rezultat, adeseori, contopirea celor două elemente într-un TOT atât de perfect, încât s-ar părea că însuşi complexul sonor cheamă conţinutul semantic. De aici specificul naţional al poeziei, precum şi intraductibilitatea, de fapt, a poeziei. Doar muzica s-ar putea încumeta în a tălmăci profunzimile de gând eminescian. Cuvântul la Eminescu a căpătat, prin forţa geniului său, puritatea inefabilă a sunetelor, harul divin al celei mai înalte arte – muzica, o altă uşă către acest univers inepuizabil de simţire poetică omenească şi neomenească în acelaşi timp, românească şi universală totodată, străbătând timpurile întru eternitate. „Ca şi muzica, poezia lui Eminescu scoate din enormul inconştient stări nebănuite de suflet pe care le lasă cu nebănuitul lor şi, exprimând inexprimabilul, ne face cunoscut în clipe de fulger profunzimea sufletului nostru. De aici senzaţia infinitului, a lucrului în sine, a voinţei lui Schopenhauer, pe care ne-o dă poezia lui Eminescu” (G. Ibrăileanu).

Înclinaţia către muzică a lui Eminescu se vădeşte în multiple şi diverse aspecte. Prieten cu muzicieni ai timpului, maestru de cor în trupa lui Mihail Pascaly, nelipsit de la seratele muzicale ale „Junimii” sau de la spectacolele de operă în vremea studiilor la Viena, Eminescu a scris numeroase articole în care susţine cu căldură atât pe slujitorii acestei arte, cât şi instituţiile muzicale. În casa lui Gavriil Musicescu, unde se ducea adesea, fetele compozitorului îi cântau din Mozart, Beethoven, Schubert, Chopin. Prietenii săi îşi aminteau că avea glas „dulce şi melodios” şi îi plăcea să cânte mai ales cântece populare, „de-ţi dădeai şi cămaşa să-l asculţi”. Iar într-o scrisoare către Veronica Micle, Eminescu însuşi mărturisea: „Regret amarnic că n-am învăţat muzica, pentru că din copilărie mama, care avea un glas fermecător, întrecându-se cu tata, care cânta ca un adevărat artist din flaut, descoperise în mine şi o ureche remarcabilă de muzician”.

Trăsătura definitorie a limbajului poetic eminescian este armonia expresiv-muzicală bazată pe bogate şi variate aliteraţii în legătură cu dezvoltarea ideii poetice. Aliteraţiile nu sunt doar o sursă a eufoniei versului. Eminescu a contopit perfect fondul semantic în expresie, complexul sonor luând asupra sa constituirea semnificaţiilor poetice, în cadrul unui transfer metaforic. Virtualităţile estetice ale limbii române sunt valorificate într-un fel inimitabil. Prin aliteraţiile expresiv- simbolice care sugerează un raport subtil şi indefinit între sunet şi idei, Eminescu este contemporan cu Verlaine.

Muzicalitatea inimitabilă a poeziei eminesciene i-a inspirat fericit pe compozitorii noştri, care au dat la iveală o serie întreagă de madrigale, coruri, poeme simfonice, opere şi, îndeosebi, lieduri pe versurile „sfântului prea curat al ghiersului românesc”, cum îl numea Arghezi. Eminescu este, de fapt, un muzician care a folosit, în loc de note, silabe. Mai ales poeziile cu această structură au fost transpuse din cheia literară a cuvântului în cheia muzicală a notelor. Această sinteză a artelor – arta cuvântului şi cea a sunetului – se constituie, slujindu-se una pe alta, luminându-se una prin cealaltă, într-o entitate indestructibilă, unică, o nouă şi de sine stătătoare artă, poate, a veacurilor ce vor să vină.

(continuare în numărul viitor)

Iudita DODU IEREMIA

Alexandru Şerban Bucescu

Un scriitor care desenează...

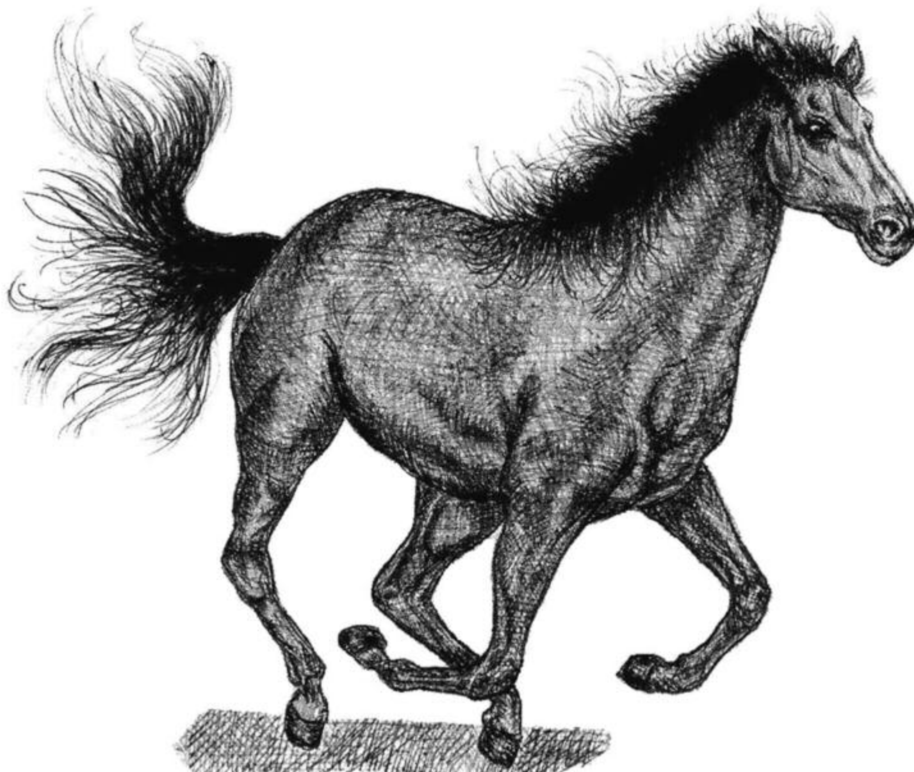
Alexandru Şerban Bucescu a publicat de curând o carte, *Gena picturii* (Editura Argeş Press, 2018), în care reproduce 53 dintre desenele sale în creion sau pix cu pastă, realizate în ultimii doi ani.

Alexandru desenează și pictează... O face ca un autodidact, pe care îl legitimează talentul. Lucrează după modelele care îi pozează sau după picturi, desene, fotografii, statui etc. Modelele lui sunt îndeosebi nuduri feminine și este convins, asemenea lui Ingres, că nimic nu este mai frumos pe lume decât jocul luminilor și umbrelor pe corpul unei femei. Alexandru desenează însă și bărbaţi sau animale. La sfârșitul cărții el își comentează, cu umor, propriile creaţii.

Născut în anul 1951 și licenţiat în științe juridice (2008), Alexandru Șerban Bucescu este mai cunoscut prin activitatea literară... În acest sens, vom aminti că el este autorul următoarelor volume: „Cazul Murasame", roman (Editura Carminis, 1996), „Rocada morții", roman (Editura Argeş Press, 2000), „Golgota iubirii", povești de dragoste (Editura Juventus Press, 2012), „Bric-à-brac", eseuri (Editura Argeş Press, 2013), „În lumea lor", poezii pentru copii (Editura Argeş Press, 2013), „Revendicarea androginului", roman (Editura Argeş Press, 2014), „Întrebări către Dumnezeu", microeseuri (Editura Argeş Press, 2016). Despre cărțile sale au scris Toma Biolan, Marian Barbu, Mioara Bahna și subsemnatul.

Virgil DIACONU

Între „ochiul şoimului“ şi „pupila“ de sobol

Dintr-o notiţă biobibliografică de pe pagina a doua a volumului de poeme ***Prezentul continuu***, de **Dan Drăgoi** (Piteşti, Editura Tiparg [ISBN 978-973-735-945-2], 2017; pagini A-5: 144), aflăm că autorul s-a născut în Zodia Săgetătorului, la 17 decembrie 1952 (în localitatea Slănic-Aninoasa, din judeţul Argeş al Daciei Nord-Dunăreano-Pontice, partea-i cuprinzătoare a modernului stat al României ce-şi va sărbători împlinirea a două secole de existenţă în 24 ianuarie 2059), că, din anul 1978, este licenţiat al Facultăţii de Horticultură de la Universitatea din Bucureşti, că, din 1996, are titlul de doctor în specialitate, în urma suţinerii unei teze despre ***ameliorarea prunului***; şi, mai mult ca sigur, „de împăunare gogoriţoasă“, deşi n-ar fi fost cazul, se mai adaugă un alineat cu un fals, privitor la un debut editorial din anul 1978:

«Dan Drăgoi debutează cu poezie în revista ***Răsad***, nr. 1 / 1969, a Liceului „Dinicu Golescu“ din Câmpulung, iar editorial cu volumul ***Dreptul la demnitate*** (Editura IANB), în anul 1978...»; desigur, Distinsul Receptor ştie că nu a existat în România de dinainte de anul 1990 vreo editură cu numele de **IANB**, dar nici – cum ar fi fost firesc – de **Iamb**; s-ar putea – între altele – ca şi la această „pseudoeditură de literatură / poezie a debutantului drăgoist“ să se fi referit piteşteanul critic **Marian Barbu**, în prefaţa ***Dan Drăgoi – la marginea subţire a Paradisului*** (pp. 5 – 10), de vreme ce scrie (şi cu cacofonia grăitoare „în bolduire“, ***infra***):

«Mult prea grăbit să adune detalii biografice irelevante – dar câţi dintre noi rezistă acestei tentaţii? – Dan Drăgoi ne surprinde propunându-ne de această dată un diptic liri***c a că***rui relativă masivitate ar trebui să ne pună pe gânduri. Consumul redus de poezie...»; etc.; dar „istoriile“ instituţiilor din România trimit la prescurtarea **I. A. N. B.** chiar din epoca proletcultismului încoace:

«În anul 1948, ia fiinţă Institutul Agronomic Bucureşti, cu patru facultăţi (Agricultură, Horticultură, Zootehnie şi Medicină Veterinară) care, din anul 1952, devine Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu“ (IANB) [din] Bucureşti. În anul 1970, în cadrul I.A.N.B., se înfiinţează Facultatea de Îmbunătăţiri Funciare, care devine, din anul 1990, Facultatea de Îmbunătăţiri Funciare şi Ingineria Mediului». – cf. https://www.usamv.ro/images/Documentele_Universitatii/rof-usamv-b.pdf .

Lăsând în grija istoricilor literari „povestea editurii IANB din 1978“, ne reîntoarcem la prefaţatorul **Marian Barbu**, redactorul-şef al ***Cafenelei literare*** din Piteşti (a nu se confunda cu prof. dr. **Marian Barbu**, redactorul-şef al revistei ***Lamura***, din Craiova), spre a spicui pentru Distinsul Receptor câteva aserţiuni, poate, „binevenit-ariadnice“:

«Primul panou al dipticului poematic – ***Ochiul şoimului*** – etalează nouă poeme [...]. O ambiguitate studiată, pe sensuri contrarii, structurează textele maximizându-le eficienţa de semnificare într-o progresie unitară asigurată de aderenţa la un fir călăuzitor de delicateţea şi imaterialitatea luminii [...]. Poemele primului ciclu [...], dincolo de aburul magic pe care îl degajă, sunt poeme ambivalente, poeme ale unui timp inocent regăsit, dar şi ale risipirii. Este uneori simţită prezenţa unui Dumnezeu posesiv şi dominator, cumplit, care îşi întoarce când şi când faţa de la creaţie [...]. Al doilea ciclu – ***Dacă spun tot ce ştiu*** – conţine şaizeci şi trei de [...] poezii de dragoste şi poezii de exultaţie oarecum psalmică» (p. 7 sqq.).

De reţinut sunt şi câteva aserţiuni (de pe faţa a patra de la coperta volumului ***Prezentul continuu***) ale poetului **Toma George Maiorescu** (născut la 8 decembrie 1928, în Reşiţa-Dacia), aşadar, aprecieri dintr-un „ajun de nonagenariat“, din secolul celor mai mari revoluţii artistic-planetare:

«Poezia lui Dan Drăgoi ne introduce într-un univers dominat de natura primordială cu o textură edenică („vin către tine dintr-un timp ancestral“). Un univers în care citadinismul cotropitor al betonului, stresului şi al oxidanţilor oncogeni n-a prins încă [...]. Surprindem poetul în curs de a se reinventa. Caută trepte pe care să se ridice peste cutuma clişeelor şi stereotipiei ferm instalate în versificaţia habitudinală. Experimentul îl ajută să depăşească prozaismul pedestru, modele de sorginte sămănătoristă, abstracţiuni proclamate „poetice“, incapabile să înlocuiască metafora; un patos „sincer“ al iluziilor [...]. Poetul se reinventează experimentând [...]. „Marginea sublimă a Paradisului“ se întrevede dacă eşti conştient că şi prin forţa tensiunii lirice viaţa poate fi salvată. De vulnerabilităţi, de agresiuni, de vicisitudinile poluării Sinelui şi ale Planetei.».

La distanţă apreciabilă de ***eroul*** **novalisian** din «Imnuri în faţa nopţii» (din anul 1800), ori de **stănescianul** ***Om-Fantă***, alcătuit din antimaterie şi „comunicându-se“ prin ***necuvânt*** (din vol. ***11 elegii***, 1966), ***eroul poemelor*** **dan-drăgoiene** din primul ciclu, ***Ochiul şoimului***, se înrăzăreşte într-o direcţie originală, pe ***Drumul nopţii spre zi*** (pp. 15 – 18), adică pe „drumul poemului“, nicidecum „al dramei“ ***Lungul drum al zilei către noapte***, de **Eugene O'Neill** (1888 – 1953), de vreme ce «noaptea îi iese înainte / cu neverosimila căruţă încărcată cu daruri» (p. 15), de vreme ce «Totul este într-o horă a întunericului» cu «Statuia mirificei nopţi a vieţii, / a mirificei nopţi a morţii», de vreme ce-i «Totul pe marginea subţire a Paradisului» (p. 17) şi-i fu «copilăria călare pe iapa cu stea în frunte», şi crede «că şi copilăria a murit în ham, / ca o eroină» (p. 21), şi simte «iarna fără de sfârşit din lacrima tatei» (p. 20 sq.), ori acea trecere de «nori de păsări / în însângeratul octombrie» (p. 27) etc., încât oţelitul ***ochi al şoimului*** – **prezent continuu** în spaţiul spiritual valahofon, sau pe «drumul sufletului spre templu» (p. 30) – îi pătrunde «cu totul în inimă [...], în cuvinte [...], în vise» (p. 37) etc.

Şi când admirabilul erou liric al lui Dan Drăgoi – cel cu ochiul de oţel al şoimului cuibărit în atriul drept – reuşeşte să descopere şi să cunoască Poetul, „marginea subţiat-

paradisiacă" devine „hotar-orizontit" de Poezie, nicidecum „desculţă" (fără trimitere la Zaharia Stancu), „printre spinii mântuirii":

«De când l-am cunoscut pe el, pe poet, / am început să vorbesc cu vrăbiile; / şi cu sturzii am început să vorbesc / şi m-am mutat cu totul în floarea de cireş. // De când l-am cunoscut, am început să mângâi zorile. / Uneori am mâinile zgâriate de spini, / din coroana de spini a gândului» (***Poetul***, p. 45 sq.).

În aurie ţinută lirică, aidoma celei impuse de **Ion Pillat** (1891 – 1945), **Florin Vasiliu** (1928 – 2001) ş. a., se încheie ciclul ***Ochiul şoimului*** printr-un notabil „Dicţionar" (pp. 50 – 54) cu 23 de „intrări": 19 poeme într-un vers (**Poet** // ***O lacrimă pierdută-n vânt***...; **Păsări migratoare** // ***Frunzele toamnei ridicate la cer***; **Clipe de iubire** // ***Mărgele-nşirate pe un fir de păianjen***. Etc.) şi patru distihuri (**Dragostea** // ***O rupere de nori în mijlocul câmpului***. / ***Unde să te ascunzi*** ? ; **Regrete** // ***Stindardele sfâşiate*** / ***ale copilăriei***. Etc.).

Al doilea ciclu de poeme, ***Dacă spun tot ce ştiu*** (pp. 55 – 141), conţine **meditaţii**

– inclusiv cele despre **prezentul continuu** («Stau singur în ploaie, stau singur în vânt. / Ce mare-i tăcerea de după cuvânt ! // [...] // Îmi caut cuvântul, îmi caut destinul. / Ce mare-i tăcerea din Prezentul Continuu !» – ***Tăcerea din Prezentul Continuu***, p. 78 sq.; «Ochiul şoimului trebuie să nu mai vadă ! / Are privire de oţel, ca tăişul de spadă. // [...] // Ochiul şoimului îmi rostuieşte destinul, / el s-a cuibărit în Prezentul Continuu.» – ***Ochiul şoimului trebuie închis***, p. 87; «Dansezi liniştită în câmpiile cu fluturi. / [...] / Din adânc de milenii scoţi aur în ciuturi / [...] // Cu dansul ău ai încurcat anotimpurile / [...] // Dansezi, liniştită, pe pulberea versului meu / Şi mă întorci în ora-nserării târzii. / Mă prefaci, când vrei tu, într-un alt Prometeu, / Când minutele ard în alte făclii. // [...] // Dansezi liniştită, întregindu-mi destinul, / Iar dansul te poartă în Prezentul Continuu.» – ***Dansul tău în Prezentul Continuu***, p. 92; etc.) –,

ori „romanţe", dar nu cum cele minulesciene, „pentru mai târziu", ci pentru acelaşi ***prezent continuu*** cu „tangenţă" şi-n ***ars poetica***

(«Îţi aminteşti cum ne-a primit destinu' / Ce l-am trăit sub bolţile de crini? / Trăiam sălbatic în Prezent Continuu, / Înlănţuiţi în miile de mâini.» – ***Eram în noapte o oglindă vie***, p. 57; ori : «Atâtea vieţi se sting în lumea vastă ! / [...] // Scriind, se naşte-n tine înc-o lume, / Oglinda vremii ţese umbre noi. / Aceiaşi mateloţi la vechi parâme, / Acelaşi soare şi aceleaşi ploi...» – ***Poveste din Prezentul Continuu***, p. 60; etc.),

într-o interesantă diversitate de teme / motive ale trecerii / petrecerii cosmosului nostru cel de toate zilele:

de la ***Dumnezeu***

(invocat aproape davidian-psalmic: «Iarăşi mă rog la picioarele Tale, / [...] // Tu stai în înălţimi, sus, pe munte, / [...] // Desigur, Tu poţi fi oriunde, / Ţie mă rog nevăzut, neştiut. / [...] / Tu eşti mereu un nou început. // Mă rog peste creste, căutându-mi destinul. / Mă rog peste veacuri în Prezentul Continuu.» – ***Rugăciune***, p. 72; sau : «M-ascund în mine ca-ntr-un labirint. / Azi dragostea nu poate să îndure / Aceste ascunzişuri de alint, / Când luna de pe creste mi-e secure. // [...] // Mai pune-mi, Doamne,-n gânduri, o aripă...» – ***Mai pune-mi***, ***Doamne***, ***o aripă***, p. 114)

şi de la ***răstignire***

(«Croana Ta-i de lauri şi lumini. / Bat clopote în suflet şi în spini. // Cuiele-n mâini chiar eu Ţi le băteam...» – ***Bat clopotele***, p. 96),

până la ***curcubeu***

(«Până şi curcubeul de uitare e-nfrânt. / Toate culorile îşi pierde-n pământ. // [...] // Nemărginita iubire a ajuns în paragini. / Sunt iarăşi singur şi răsfrânt peste margini.» – ***Curcubeul***, p. 97),

de la ***fruct perfect***

(«Sunt fructul perfect, frumos ca o rimă... / Sunt fruct de dar, dar a venit vremea mea ! / De vă iubesc, eu nu am nicio vină. / De muşti din mine, muşti ca dintr-o stea...» – ***Sunt fructul perfect***, p. 126),

stejar bătrân

(«Sunt stejarul bătrân ce se visează în foc. / [...] // Dacă ard, să ard falnic pe culmea-nsorită / [...] / Un fulger să vină pe fruntea-mi tivită / Cu focul ce m-aşteaptă-n regatu-nnoptat.» – ***Sunt stejarul bătrân***, p. 127),

şi ***adevăr***

(«Dacă imperiul ajunge la final, / tatăl meu a murit degeaba. / [...] // Dacă adevărul nu este acum, / atunci să se calmeze vânturile...» – ***Adevărul***, p. 128),

până la ***pământ strămoşesc***

(«Dintre livezi eu am plecat şi dintre holde, / Să-mi regăsesc străbunii pierduţi sub glii şi bolte, / Pe-acolo, unde-n ţară doar flori de vulturi cresc, / Să-mi caut neamul aspru şi osul românesc.» – ***Pământul străbunilor***, p. 138 sq.)

şi ***mari personalităţi ale istoriei Valahimii***

(«Nu aduc din vreme mai mult decât semnele rămase, / Decât cronicile trecute şi nearse. / [...] / E de-ajuns Brâncoveanu şi-a lui sfânt-amintire, / E de-ajuns să simt demnitatea-i de domn şi de tată, / Credinţa cea românească, fără de pată...» – ***Brâncoveanu***, poem datând din 1978, p. 140 sq). Etc.

____

*Variante ale cronicii ***Între „ochiul şoimului" şi „pupila" sobol***, de Ion Pachia-Tatomirescu, au fost publicate în revistele:

Confluenţe literare (ISSN 2359-7593, directori-fondatori: Octavian Lupu / Bucureşti şi George Roca / Australia -, anul al VIII-lea, ediţia nr. 2694, joi, 17 mai 2018) – cf.

http://confluente.org/ion_pachia_tatomirescu_1526525274.html;

Aşii Români (Nürnberg / Germania, ISSN 2191-7272, director-fondator: Ionela van Rees Zota**)**, numărul de sâmbătă, 19 mai 2018 – cf. http://www.asiiromani.com/intre-ochiul-soimului-si-pupila-de-sobol/ .

Ion Pachia-TATOMIRESCU

S-au întâmplat la Centrul Cultural Pitești

■ **4 decembrie:** Simpozionul de dezvoltare personală sub genericul ”Sindromul Burn Out. Idei și soluții”. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **5 decembrie:** Proiectul cultural-educativ sub genericul ”Față în față cu eroii din cărți”, invitat George Grigorescu, președintele Asociației Producătorilor și Importatorilor de Automobile. Organizator: Centrul Cultural Pitești

■ **6 decembrie:** Lansarea cărții de versuri ”NICOLETA”, de Dragoș Mateescu. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **7 decembrie:** Simpozionul cu tema ”Constituție și constituționalism”, susținut de conf. univ. dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **10 decembrie:** Dezbaterea interactivă cu tema „Bucurie și iubire”, având-o invitată pe prof. Laura Gabriela Nițescu, în cadrul proiectului de dezvoltare personală ”Viața merge înainte”, coordonat de poeta Simona Vasilescu. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **11 decembrie:** Serbarea Pomului de Crăciun a copiilor de la cursul de balet și gimnastică din cadrul Centrului Cultural Pitești. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: antrenor Nicoleta Andrei.

■ **12 decembrie:** Spectacol de colinde susținut de Ansamblul Folcloric ”Doruri Argeșene”. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: Florica Bratu, președintele Asociației Eurosenior a Pensionarilor și Expropriaților din România. Spectacol literar-muzical dedicat sărbătorilor de iarnă, susținut de Trupa de Teatru ”Robertto”. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: artistul Robert Chelmuș.

■ **13 decembrie:** Lansarea noului număr al revistei-document *Restituiri Pitești,* nr. 4/2018. Organizator: Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie Armand Călinescu și redacția revistei-document *Restituiri Pitești.* Colocviul sub genericul ”Făuritori ai Marii Uniri-martiri în închisorile comuniste”. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Fundația Culturală ”Memoria”, Filiala Argeș. Coordonator: prof. univ. dr. Ilie Popa, președintele Fundației Culturale ”Memoria” Filiala Argeș.

■ **14 decembrie:** Spectacolul de colinde, jocuri și cântece la pian, sub genericul ”Jingle Bells”, susținut de copiii care urmează cursul de limba engleză și pian ”Engleza pe portativ”. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **17 decembrie:** Cenaclul Armonii Argeșene. Organizatori: Centrul Cultural Pitești, Liga Scriitorilor Români-Filiala Argeș și redacția revistei ”Cuvântul Argeșean”. Serbarea Pomului de Crăciun a Cercului de Pictură ”Sensibilitate și Culoare”, din cadrul Centrului Cultural Pitești, sub coordonarea prof. Elena Zavulovici. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ **18 decembrie:** Spectacol dedicat sărbătorilor de iarnă, susținut de copiii de la cursul de canto popular din cadrul Centrului Cultural Pitești. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: prof. canto popular Valentin Grigorescu.

■ **19 decembrie:** Tradiționala manifestare a Centrului Cultural Pitești, sub genericul ”Crăciunul Artelor”. Lansarea volumului de versuri ”Mesaj din cadranul doi”, de Sorin Calea. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: Carmen Elena Salub.

■ **20 decembrie:** Serbarea Pomului de Crăciun susținută de copiii de la Școala Gimnazială ”Tudor Arghezi”. Organizator: Școala Gimnazială ”Tudor Arghezi”. Coordonator: prof. Marcu Vasilica. Concert de colinde susţinut de Grupul Folk P620 și de copii și tineri care urmează cursul de chitară din cadrul Centrului Cultural Pitești. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: cantautorul Tiberiu Hărăguş.

APARIŢII EDITORIALE: Revista lunară de literatură CAFENEAUA LITERARĂ (nr. 12/2018), revista lunară de cultură ARGEŞ (nr. 12/2018), publicația lunară INFORMAȚIA PITEȘTENILOR, publicația trimestrială RESTITUIRI PITEȘTI (nr. 4/2018).

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Redactori:
Lucian COSTACHE
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU
Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Lucian PÂRVULESCU

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/216348

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

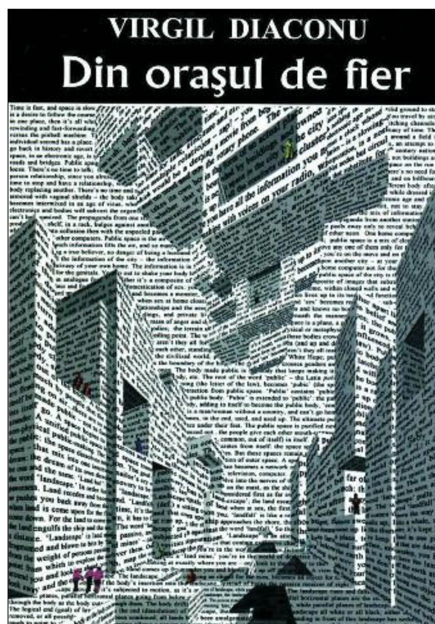
Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii.
Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.

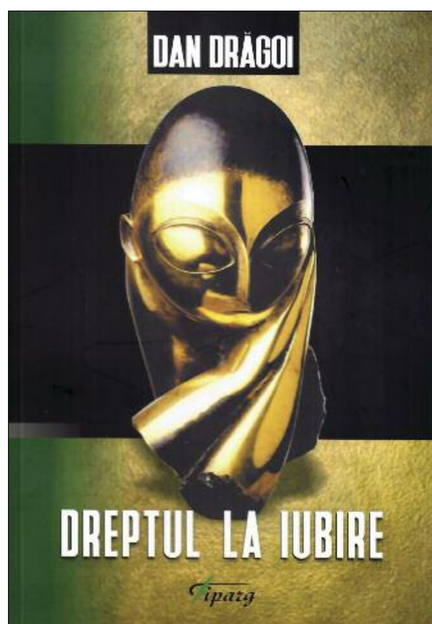
Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază.

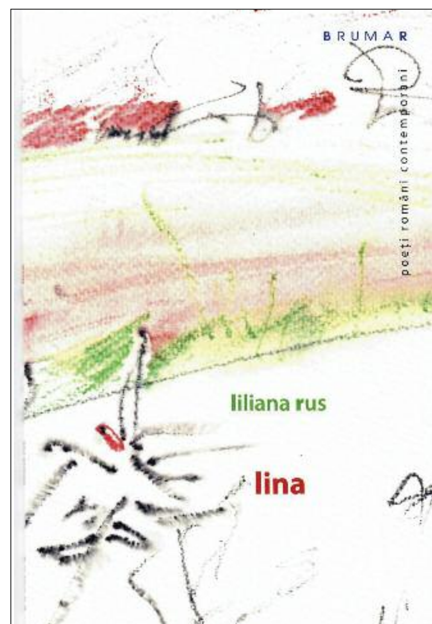
Tiparul executat la
S.C. Tiparg S.A.,
tel.: 0248/221.348,
e-mail: office@tiparg.ro.

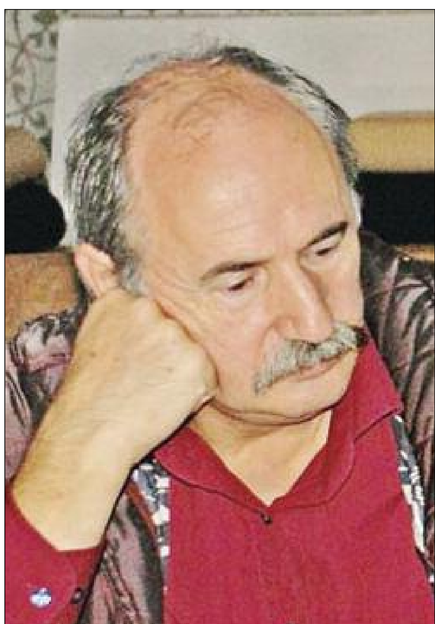
Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicaţii.

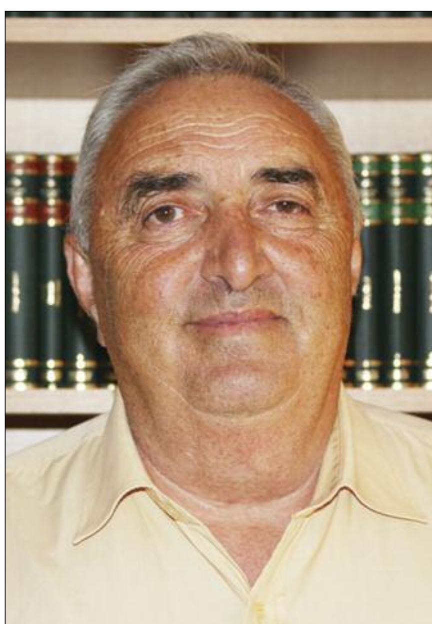
Cărțile iernii 2018

Virgil Diaconu
Din oraşul de fier
(Antologie, poeme şi parabole)
Editura Tiparg,
Pitești, 2018

Dan Drăgoi
Dreptul la iubire
(poeme)
Editura Tiparg,
Pitești, 2018

Liliana Rus
Lina
(poeme)
Editura Brumar
Timişoara, 2018

Cafeneaua literară **urează cititorilor, prietenilor, colaboratorilor și finanțatorilor ei un an bun, plin de bucurii și împliniri personale. La mulți ani!**

Cafeneaua literară este membră **APLER** şi **ARPE**.